

EL FUTUR, PÚBLIC

CAP A LA DEMOCRATITZACIÓ DELS SERVEIS PÚBLICS

La resistència a la privatització s'ha convertit en un decisiu motor de canvi: la (re)municipalització. El terme «(re)municipalització» fa referència a la recuperació democràtica dels serveis públics, així com a la creació de nous serveis públics. En els darrers anys, el Transnational Institute (TNI) i d'altres organitzacions col·laboradores han identificat més de 1.400 casos d'èxit de (re)municipalització a més de 2.400 ciutats de 58 països arreu del món.

Aquesta publicació pretén anar més enllà de les estadístiques, però. Demostra que els serveis públics són més importants que mai, davant la catàstrofe climàtica, l'augment de les desigualtats i el creixent malestar polític. La crisi de la COVID-19 també ha deixat en evidència els estralls de les polítiques d'austeritat, les retallades a la seguretat social i la privatització dels sistemes de salut, i ha demostrat que els serveis públics i les persones que hi treballen són el pal de paller de qualsevol societat sana i resistent. Tots aquests anys de privatització i austeritat han obstaculitzat que aquest eix vertebrador estigués sota control democràtic i comptés amb un bon finançament. A mesura que la privatització ha anat fracassant, un creixent moviment internacional ha començat a reivindicar la (re)municipalització com a eina clau per restablir la gestió pública al segle XXI.

Les experiències recollides en aquest llibre ens porten a nous països i ens presenten nous sectors per il·lustrar la diversitat dels projectes de (re)municipalització. Cada (re)municipalització té els seus reptes específics: des de la gestió de residus a Egipte fins a les noves farmàcies públiques de Xile, com també els nombrosos municipis d'arreu dels Estats Units, que han creat ocupació i millorat la qualitat de vida de la seva ciutadania mitjançant el desenvolupament d'Internet de banda ampla.

tni.org/futureispublic

Descarregueu el llibre sencer

Moviments socials, sindicats i autoritats locals estan treballant conjuntament per configurar un nou model que eixampli la gestió pública democràtica a tots els nivells de la societat i obri noves rutes a serveis públics dirigits per la comunitat i amb consciència mediambiental.

Aquest és el resum executiu del llibre «El futur, públic: cap a la democratització dels serveis públics». Els 15 capítols que conformen aquest llibre aporten informació sobre les diverses lluites per la (re) municipalització arreu del món, els obstacles, les oportunitats i els resultats.

TNI.ORG/FUTUREISPUBLIC

L'enquesta mundial de (re)municipalització recull 1.408 casos de finals d'octubre de 2019. Les dades que s'han recaptat són el resultat de l'esforç col·lectiu de totes les persones que han contribuït a l'edició, i de les 22 investigadores que han dut a terme recerques secundàries per verificar-ne les dades recollides. Per obtenir més informació sobre la nostra metodologia de recerca, consulteu la introducció i l'apèndix del llibre.

La base de dades està disponible a: <https://publicfutures.org>. Aquesta base de dades interactiva es desenvolupa en col·laboració amb la Universitat de Glasgow. A la nova base de dades s'afegiran casos i informació addicionals a mesura que es recopilin.

DISSENYADORA Karen Paalman CORRECTORA Ann Doherty

CONTACTE Satoko Kishimoto (satoko@tni.org) o Lavinia Steinfort (l.steinfort@tni.org) al Transnational Institute (TNI).

El Transnational Institute (TNI) és una iniciativa internacional compromesa amb la recerca i la defensa de la construcció d'un món just, democràtic i sostenible. Fa més de 40 anys que el TNI actua com a punt de trobada entre moviments socials, i equips legisladors i acadèmics compromesos.

PUBLICAT PER

La lucha contra la privatización de los servicios públicos

La corriente neoliberal es poderosa ...

Venta de bienes públicos Alianzas público-privadas Iniciativas de financiamiento privado Licitaciones Corporatización Externalización Competencia del mercado liberalizado

Desprivatización/ recuperar el control de los servicios públicos

924 Remunicipalizaciones

- Rescisión/ no renovación de contratos privados
- Adquisición pública
- Internalización/ recuperar el control público de los servicios

Reino Unido

94

Noruega

18

Francia

109

484

Municipalizaciones/ creación de servicios públicos

- Nuevas empresas municipales
- Nuevos programas de servicios públicos

Estados Unidos

141

Filipinas

21

Chile

40

ALIANZAS ENTRE ENTIDADES PÚBLICAS
Cooperación intermunicipal entre homólogos

ALIANZAS ENTRE ENTIDADES PÚBLICAS Y LA COMUNIDAD
organizaciones locales sin fines de lucro

ALIANZAS ENTRE ENTIDADES PÚBLICAS Y BIENES COMUNES
copropiedad, propiedad pública diversificada, coproducción de servicios

Masa crítica de cambios locales inspira propiedad pública democrática en todo el país

El futur el trobem en la gestió pública. Avui dia, s'estan construint serveis públics més eficients, democràtics i inclusius arreu del món. En el context de la crisi climàtica, amb l'augment de les desigualtats i el creixent malestar polític, aquests serveis públics són més importants que mai. Aquest informe no només mostra que un altre món és possible, sinó que la gent ja ha començat a construir-lo.

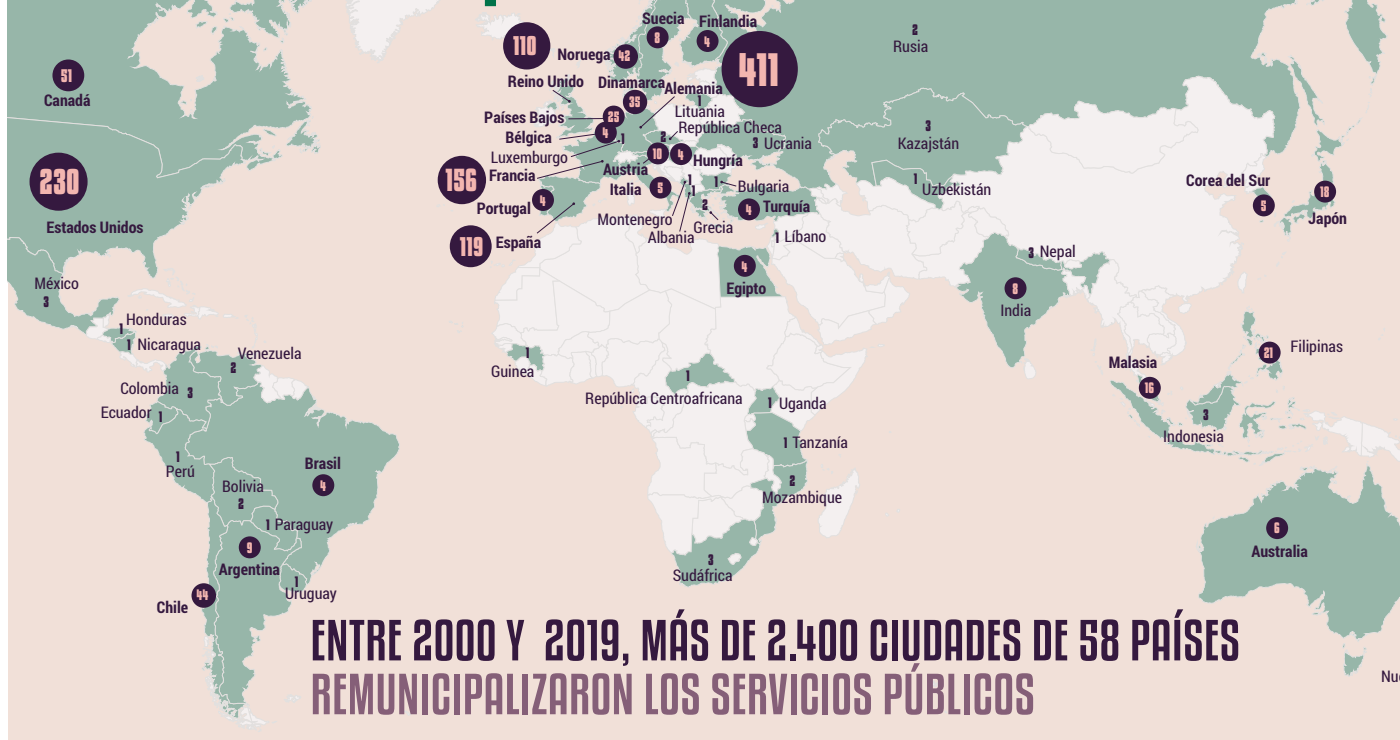
Aquest document és el resum executiu del llibre «El futur, públic: cap a la democratització dels serveis públics». Moltes de les organitzacions i persones que són darrere d'aquesta publicació fa uns anys eren sumant forces per oposar-se a l'onada de privatització de l'aigua que estava arrasant el món, i donar suport a la lluita contra les empreses privades. Aquest moviment va convertir-se ràpidament en una aliança mundial per oferir una alternativa de caire constructiu: la (re)municipalització. Aquest concepte recull tant la idea de revertir la privatització, com la de desenvolupar nous serveis públics per afrontar els reptes socials, ecològics i democràtics del nostre

temps. La nostra publicació de 2017, Reclaiming Public Services,¹ va donar a conèixer més de 800 casos de (re)municipalització sorgits en tots els sectors i continents. Ja érem conscients, aleshores, que probablement es tractava tan sols de la punta de l'iceberg.

Aquest informe parteix de la nostra investigació inicial. Fins ara hem identificat més de 1.400 casos de (re)municipalització o municipalització en més de 2.400 ciutats de 58 països. Les dades i els estudis de casos il·lustren la diversitat dels esforços de (re)municipalització i contemplem països addicionals i nous sectors amb els seus reptes específics, com ara el sector dels residus en molts països africans.

La nostra investigació també mostra que no s'ha aconseguit amansir les forces contràries a la (re)municipalització. La privatització continua essent una prioritat per a les empreses privades i els mercats financers, així com per a molts governs nacionals i institucions internacionals. Hi ha múltiples formes

1408 remunicipalizaciones de servicios públicos

Sectores de remunicipalización

311
Agua

País	Nº casos
Francia	109
Estados Unidos	71
España	38
Alemania	17
Canadá	8
Argentina	8
Filipinas	7
Italia	4
Hungría	4
Sudáfrica	3
México	3
Kazajistán	3
Indonesia	3
Colombia	3
Venezuela	2
Ucrania	2
Reino Unido	2
Turquía	2
Mozambique	2
Malasia	2
India	2
Brasil	2
Bolivia	2
Uzbekistán	1
Uruguay	1
Uganda	1
Tanzania	1
Suecia	1
Rusia	1
Portugal	1
Libano	1
Guinea	1
Ecuador	1
República	1
Centroafricana	1
Bélgica	1
Albania	1

223
Gobierno local

Vivienda	31
Alimentación y servicios de comida	26
Mantenimiento de los espacios públicos (verdes)	22
Servicios de seguridad y emergencia	17
Estacionamiento	15
Limpieza y mantenimiento de edificios	14
Deportes	12
Actividades culturales	9
Informática	7
Construcción	7
Cárceles	5
Servicios fúnebres	4
Recursos humanos	3
Otros	49

País	Nº casos
Reino Unido	55
España	40
Alemania	34
Francia	21
Canadá	15
Dinamarca	12
Países Bajos	8
Austria	7
Filipinas	6
Noruega	5
Corea del Sur	5
Chile	3
Finlandia	3
Australia	2
Malasia	2
India	1
Italia	1
Nueva Zelanda	1
Turquía	1
Estados Unidos	1

192
Telecomunicaciones

País	Nº casos
Estados Unidos	145
Alemania	35
Países Bajos	7
Canadá	3
Malasia	1

374
Energía

País	Nº casos
Alemania	305
España	18
Reino Unido	13
Estados Unidos	11
Japón	4
Países Bajos	4
Australia	2
Bélgica	2
Dinamarca	2
Francia	2
Grecia	2
India	2
Argentina	1
Bulgaria	1
República Checa	1
Honduras	1
Lituania	1
Filipinas	1
Ucrania	1

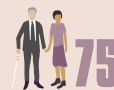

138 Servicios sociales y de atención de la salud

38
Educación

País	Nº casos
Japón	12
Malasia	6
Alemania	5
Reino Unido	4
Filipinas	3
Canadá	2
España	2
Brasil	1
Chile	1
India	1
Nicaragua	1

País	Nº casos
Chile	40
Noruega	18
Canadá	14
España	14
Reino Unido	10
Dinamarca	8
Suecia	7
Filipinas	4
Malasia	4
Nepal	3
Australia	2
Alemania	2
Japón	2
Estados Unidos	2
Bélgica	1
Brasil	1
Finlandia	1
India	1
Luxemburgo	1
Montenegro	1
Portugal	1
Rusia	1

47
Transporte

País	Nº casos
Francia	21
Reino Unido	12
Austria	3
Países Bajos	3
Canadá	2
Portugal	2
República Checa	1
India	1
Malasia	1
Turquía	1

85
Desechos

País	Nº casos
Noruega	19
Reino Unido	15
Dinamarca	13
Alemania	13
Canadá	7
España	6
Egipto	4
Francia	3
Países Bajos	3
Paraguay	1
Perú	1

de privatització i diversos noms que encobreixen aquest procés. Entre d'altres, les «col·laboracions público-privades» (PPP, per les seves sigles en anglès), les «iniciatives de finançament privat» (PFI), l'externalització, la corporativització, el «dret a la lliure elecció», la competència forçada i la liberalització del mercat.

Davant l'alineació d'aquests grans interessos² per contrarestar la (re)municipalització, és encara més cridaner que tants serveis i equipaments tornin a gestionar-se de forma pública. Això demostra que la gent adopta com a seu el valor dels serveis públics, i posa de manifest la determinació de les comunitats, els sindicats i els càrrecs electes a defensar-los.

La nostra investigació demostra que la (re)municipalització continua reeixint en sectors com l'energia i l'aigua. També ens ha permès descobrir tendències a l'alça de (re)municipalització i municipalització en sectors inesperats, com les telecomunicacions, que s'havien quedat fora de l'abast de les nostres publicacions anteriors. En el món actual, l'accés a Internet d'alta velocitat és essencial per les llars i les empreses. Hem comprovat que els governs regionals i municipals intervenen per pal·liar els efectes de la bretxa digital oferint un servei d'Internet d'alta velocitat assequible, assegurant-hi l'accessibilitat, i revitalitzant les economies locals de les petites ciutats i zones rurals on les empreses de telecomunicacions privades es resisteixen a invertir a causa de la manca de rendibilitat. El Partit Laborista del Regne Unit va fer pas encara més enllà en el seu programa electoral de 2019, amb un pla de nacionalització parcial de British Telecom, en el qual oferia de forma gratuïta una connexió universal de banda ampla. Això demostra que fins i tot un sector econòmic que sovint es considera competència dels gegants corporatius es pot transformar per oferir un servei públic universal.

Tot i que aquesta publicació mostra molts exemples de (re)municipalització dels serveis públics —en pràcticament tots els països i tots els sectors—, nous casos de privatització continuen manifestant-se. Aquest informe va més enllà de les estadístiques: examina un moviment global en creixement. En molts sentits, la privatització és l'opció fàcil per a les autoritats locals i nacionals: és impulsada per actors

poderosos, recolzada per molts fons internacionals, i facilitada per unes condicions legals favorables. A més, permet als polítics, temerosos dels cicles electorals, de traslladar-ne els costos al següent govern municipal. Però, d'altra banda, la (re)municipalització es nodreix de les aspiracions de les comunitats i les administracions locals d'assolir objectius socials i mediambientals, fomentar la democràcia i la participació locals i, en definitiva, recuperar el control democràtic sobre els serveis públics i els recursos locals per salvaguardar el seu futur comú. Tal com mostra aquest informe, aquestes aspiracions són tan fortes que van obrir pas a 924 remunicipalitzacions i 484 municipalitzacions reeixides entre el 2000 i el 2019.

Aquesta onada de (re)municipalitzacions sorgeix en un moment crític. La crisi de la COVID-19 ha deixat en evidència els efectes desastrosos de l'austeritat, les retallades a la seguretat social i la privatització dels sistemes de salut arreu del món. A més, els moviments polítics d'extrema dreta segueixen aspirant a capitalitzar la inseguretat i l'ira de les persones, i fan servir el racisme, el feixisme i la xenofòbia per fomentar la divisió entre la gent. Les forces progressistes han d'oferir solucions solidàries i concretes: llocs de treball dignes, economies locals fortes, i serveis públics per a tothom. Hem de proporcionar alternatives públiques viables que enforteixin les comunitats i el teixit democràtic de la societat.

Recuperación y creación de servicios públicos: Remunicipalización

Remunicipalización

924

Municipalización

484

Perfils dels països

ALEMANIA

NÚMERO TOTAL DE CASOS **411**

Remunicipalización **255**

Municipalización **156**

Servicios sociales y de atención de la salud
2

Desechos
12

Telecomunicaciones
35

Energía
305

Agua
18

Educación
5

Gobierno local
34

Vivienda 4

Alimentación y servicios de comida 2

Mantenimiento de los espacios públicos (verdes) 3

Servicios de seguridad y emergencia 11

Limpieza y mantenimiento de edificios 6

Deportes 5

Actividades culturales 3

Aspectos destacados

- Gracias al apoyo financiero del gobierno federal, nuevas alianzas municipales e intermunicipales han brindado servicios de banda ancha a más de 200 municipalidades en los diez últimos años.
- Como parte de la Energiewende (transición energética) de Alemania, las municipalidades recuperaron el control de más de 300 servicios y redes energéticas.
- En Berlín, el gobierno del distrito de Friedrichshain-Kreuzberg recuperó la propiedad pública de bloques de apartamentos para evitar que aumentaran los alquileres en 2018. En Spandau y Reinickendorf, el gobierno local recuperó 6.000 apartamentos que eran de propiedad pública en 2019.

CANADÁ

NÚMERO TOTAL DE CASOS **51**

Remunicipalización **34**

Municipalización **17**

Transporte
2

Desechos
7

Telecomunicaciones
3

Servicios sociales y de atención de la salud
14

Agua
8

Educación
2

Gobierno local
15

Vivienda 1

Alimentación y servicios de comida 1

Estacionamiento 3

Deportes y actividades culturales 2

Financiamiento y mantenimiento 6

Otros 2

Aspectos destacados

- Desde 2017, se han registrado más de 20 casos nuevos de remunicipalización en los sectores del agua, los desechos, el transporte, las telecomunicaciones y la atención de la salud.
- Las 15 remunicipalizaciones en gobiernos locales incluyen servicios de vivienda, estacionamiento, seguridad, construcción de estaciones de policía y recreación.
- Los casos de remunicipalización interesantes incluyen desechos sólidos (Winnipeg, Manitoba) y aguas residuales (Taber, Alberta y Owen Sound, Ontario).
- La recuperación de servicios públicos genera servicios más eficientes y de mejor calidad.

CHILE

NÚMERO TOTAL
DE CASOS

44

Remunicipalización 2

Municipalización 42

Servicios sociales y de atención de la salud

40

Gobierno local

3

Limpieza y mantenimiento de edificios 2

Vivienda 1

Educación

1

Aspectos destacados

- Entre 2015 y 2018, se crearon 40 farmacias públicas nuevas y la Asociación Chilena de Farmacias Populares reúne a estas municipalidades (80 en total).
- Siguen el modelo de farmacia pública del gobierno local de Recoleta, donde algunos residentes gastan un 70% menos al mes en medicamentos.
- En 2018, el gobierno local creó la Universidad Abierta de Recoleta.
- Hoy ofrece 150 cursos en disciplinas como bellas artes, ciencia, humanidades, ciencias sociales y tecnología. En total, 3.300 estudiantes han realizado uno o más cursos en la Universidad Abierta.

DINAMARCA

NÚMERO TOTAL
DE CASOS

35

Remunicipalización 29

Municipalización 6

Servicios sociales y de atención de la salud

8

Desechos

13

Energía

2

Gobierno local

12

Limpieza y mantenimiento de edificios 7

Construcción 1

Recursos humanos 3

Otros 1

Aspecto destacado

- La privatización del sector del cuidado de las personas de edad, impuesto por las políticas fallidas de la "libertad de elección", ha resultado inviable: 54 proveedores privados se declararon en quiebra desde 2013.
- La municipalidad de Frederiksberg (en Copenhague) ahorró más dinero de lo previsto cuando decidió en 2011 recolectar y gestionar los desechos a través de su propia empresa, dirigida por sus empleados.
- Varios ejemplos de remunicipalización e internalización por parte de gobiernos locales y hospitales debido a servicios y normas laborales deficientes.

ESPAÑA

NÚMERO TOTAL DE CASOS

119

Remunicipalización 105

Municipalización 14

Servicios sociales y de atención de la salud

14

Desechos

6

Energía

18

Agua

38

Educación

2

Gobierno local

41

Vivienda	2	
Alimentación y servicios de comida	1	
Mantenimiento de espacios públicos (verdes)	12	
Estacionamiento	6	
Limpieza y mantenimiento de edificios	10	
Deportes	2	
Actividades culturales	2	
Construcción	1	
Servicios fúnebres	2	
Otros	3	

Aspectos destacados

- El número de remunicipalizaciones se duplicó con creces desde 2017.
- Un movimiento social y municipalista muy fuerte ha presionado para lograr 38 remunicipalizaciones del agua
- La remunicipalización del agua en Terrassa está dando lugar a nuevas formas democráticas de adopción de decisiones. Con el apoyo de la sociedad civil, la ciudad creó un observatorio del agua para que los usuarios puedan participar en la gestión pública.
- Valladolid ha ahorrado €13,3 millones desde la remunicipalización del agua en 2017, casi un 4% del presupuesto municipal para 2018.
- En total, se remunicipalizaron 41 servicios de gobiernos locales, como cantinas escolares, espacios verdes, estacionamientos, servicios de limpieza y servicios fúnebres.

ESTADOS UNIDOS

NÚMERO TOTAL DE CASOS

230

Remunicipalización 81

Municipalización 149

Energía

11

Telecomunicaciones

145

Servicios sociales y de atención de la salud

2

Agua

71

Gobierno local

1

Cárceles 1

Aspectos destacados

- Se registró un total de 11 remunicipalizaciones destinadas a combatir la crisis climática, construir riqueza comunitaria y aumentar el control democrático (de los usuarios).
- Desde 2002, hubo 71 remunicipalizaciones de servicios de agua, siendo 2010 el año en que se registraron más, con un total de 10 remunicipalizaciones que redujeron los costos de los usuarios.
- Ocurrieron remunicipalizaciones emblemáticas del agua en Atlanta, Missoula, Montara y Pittsburgh.
- Se crearon al menos 141 nuevos servicios públicos de telecomunicaciones para mejorar el acceso y control democrático, para crear empleo y estimular la economía (Tullahoma y Chattanooga), mejorar la calidad de vida y promover la salud y la educación (EC Fiber en Vermont).
- En el estado de Washington, en el condado de Skagit y Thomasville, hay modelos interesantes de alianzas entre entidades públicas en las que participan autoridades locales (Northwest Open Access Network).

FRANCIA

NÚMERO TOTAL DE CASOS

156

Remunicipalización 155

Municipalización 1

Transporte

21

Desechos

3

Energía

2

Agua

109

Gobierno local

21

Alimentación y servicios de comida 4
Deportes 1
Estacionamiento 3

Aspectos destacados

- Alrededor del 70% de los casos correspondieron al sector del agua, que ha experimentado una ola de remunicipalizaciones desde el año 2000, en la que se incluyen ciudades como París, Rennes, Grenoble, Niza y Montpellier.
- París es un modelo importante de remunicipalización, dado que introdujo mecanismos democráticos de rendición de cuentas pioneros, que hacen hincapié en el acceso universal al agua, con inclusión de las personas sin hogar y los migrantes, y en la adaptación al cambio climático, mientras mantiene los precios más bajos que antes de la remunicipalización.
- El acceso a alimentos locales orgánicos en los comedores escolares y las guarderías es otro sector donde las ciudades y autoridades locales progresistas están reinventando los servicios públicos, mediante la creación de granjas municipales y políticas de adquisiciones innovadoras.
- Varias ciudades como París y Rennes han forjado asociaciones innovadoras con el sector agrícola para proteger la captación de agua, alentar un cambio hacia la producción orgánica y crear nuevos mercados a través de las adquisiciones y el etiquetado público.

FILIPINAS

NÚMERO TOTAL DE CASOS

21

Municipalización 21

Servicios sociales y de atención de la salud

4

Energía

1

Educación

3

Gobierno local

6

Gestión de espacios públicos (verdes) 1
Alimentación y servicios de comida 4
Servicios de seguridad y emergencia 1

Agua

7

Aspectos destacados

- Municipalidades filipinas están creando nuevos servicios públicos para aumentar la protección social basada en el bienestar.
- Binalonan comenzó a brindar servicios de atención de salud eficaces a los residentes, que incluye centros de salud y apoyo financiero para servicios de atención de la salud. La municipalidad redujo la desnutrición infantil crónica en un 17% y aumentó el uso de anticonceptivos en un 51%.
- La municipalidad de Cainta Rizal lanzó el programa "One Cainta" en 2016, que brinda educación gratuita a través de la creación de una universidad con una matrícula de 800 estudiantes al año, instalaciones de atención de salud adicionales, mejorando así el acceso a servicios médicos para grupos económicamente vulnerables.
- Las municipalidades de Filipinas están asumiendo un papel importante en el aumento de la resiliencia climática del país, mediante la elaboración de enfoques integradores a la agricultura y la pesca, la protección de los ecosistemas y la generación de energía (Del Carmen y Lanuza).

MALASIA

NÚMERO TOTAL DE CASOS **16**

Remunicipalización 1

Municipalización 15

Servicios sociales y de atención de la salud

4

Telecomunicaciones

1

Educación

6

Transporte

1

Agua

2

Aspectos destacados

- El estado de Selangor logró remunicipalizar los servicios de agua en 2018 después de un conflicto costoso que duró 20 años.
- La Iniciativa de atención popular de Selangor comenzó en 2008 como un programa de protección social integral que abarca la educación, la atención de la salud, la vivienda y los alimentos. Se centra en brindar a las familias de bajos ingresos acceso a todos los servicios.
- El programa también incluye agua gratuita (20 metros cúbicos por mes por familia), transporte gratuito en autobús y 300 puntos de conexión a internet inalámbrico gratuito.

Gobierno local

2

Vivienda 1

Alimentación y servicios de comida 1

NORUEGA

NÚMERO TOTAL DE CASOS **42**

Remunicipalización 39

Municipalización 3

Servicios sociales y de atención de la salud

18

Desechos

19

Gobierno local

5

Limpieza y mantenimiento de edificios 4

Servicios de seguridad y emergencia 1

Aspectos destacados

- En 2017, más de 100 municipalidades asumieron el control público de la recolección de residuos tras la quiebra de RenoNorden.
- La fusión de varias localidades en una brindó una oportunidad para la remunicipalización entre municipios o la creación de una empresa municipal integrada con la solidaridad y construcción de capacidades del sector público.
- La remunicipalización de los servicios de cuidado (residencias y servicios de atención para personas de edad) y servicios de los gobiernos locales (organismo de dotación de personal) son significativos.
- Los sindicatos de funcionarios desempeñaron un papel importante y estratégico en el proceso de remunicipalización.

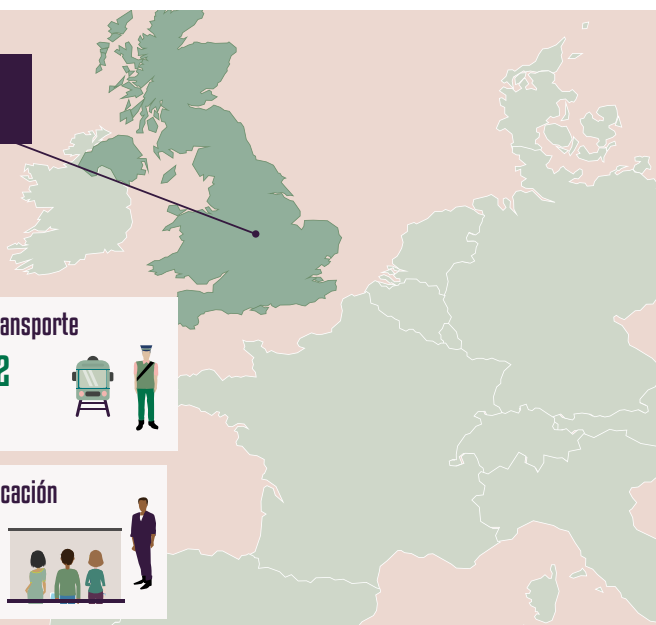
REINO UNIDO

NÚMERO TOTAL
DE CASOS

110

Remunicipalización 96

Municipalización 14

Servicios sociales y de atención de la salud

9

Desechos

15

Transporte

12

Energía

13

Agua

2

Educación

4

Gobierno local

55

Vivienda 18

Alimentos y servicios de comida 3

Mantenimiento de espacios públicos (verdes) 4

Servicios de seguridad y emergencia 1

estacionamiento 1

Limpieza y mantenimiento de edificios 9

Deportes 2

Actividades culturales 1

Informática 7

Construcción 3

Cárceles 1

Recursos humanos 2

Otros 3

Aspectos destacados

- Dos grandes empresas de iniciativas de financiamiento privado se declararon en quiebra en 2018 y 2019.
- Los casos de remunicipalización aumentaron de 64 en 2017 a 108 en 2019.
- Fuerte tendencia a pasar de la externalización a la internalización desde 2008 en todos los sectores y principalmente en el gobierno local (informática, vivienda, limpieza y mantenimiento), así como desechos y transportes.
- Propiedad pública del agua. La energía, el transporte ferroviario, el correo y el servicio nacional de salud cuentan con apoyo público. Por ejemplo, el 83% de la población apoya al control público del agua.
- Remunicipalización, internalización y las nuevas experiencias de servicios públicos fomentan la creciente demanda nacional de la propiedad pública democrática.

Principals conclusions

1. La (re)municipalització i la municipalització estan redefinint la propietat pública

Aquesta investigació posa de manifest com la (re)municipalització i la municipalització redefeixen la propietat pública i fan avançar una visió del segle XXI centrada en la participació i la gestió democràtiques. Una xarxa emergent de municipis verds progressistes fa front al canvi climàtic i a l'augment de les desigualtats mitjançant estratègies que comporten la (re)municipalització. Les ciutats tenen la configuració ideal per desenvolupar la democràcia directa, així com per formular models econòmics innovadors que enforteixen la riquesa comunitària i creïn ocupació de qualitat. Les motivacions per la (re)municipalització són diverses, però sovint sorgeixen d'una privatització fallida. Això posa en primer pla les nostres conclusions, així com les diverses transformacions derivades de la (re)municipalització. L'efecte positiu més directe de la (re)municipalització és un cost menor de gestió dels serveis que es preveuen oferir, o que ja s'ha ofert, en un total de 245 casos. En alguns casos, les reduccions als costos operatius servei han tingut efecte sobre les tarifes d'ús: això s'espera que passi, o ja ha passat, en 188 casos. En almenys 264 casos, la inversió en la millora dels serveis i la protecció del medi ambient ha augmentat, o es preveu augmentar.

Les persones que treballen en la prestació de serveis públics són actors claus, i les seves condicions laborals incideixen inevitablement en la seva capacitat d'oferir serveis de qualitat. Al llarg dels processos de (re)municipalització estudiats, es van mantenir les condicions generals d'ocupació. En 158 casos, fins i tot era probable que s'optimitzessin o milloressin notablement quan les persones treballadores, especialment aquelles que estaven en una situació de vulnerabilitat, van aconseguir millors proteccions i condicions. El paper dels sindicats va ser fonamental en l'obtenció d'aquests resultats.

Per al bé de les generacions futures, el nostre deure col·lectiu és establir polítiques energètiques i mediambientals globals que descarbonitzin la societat. Un nombre important de desprivatitzacions tenen un impacte positiu en les economies locals, ja que ofereixen ocupació segura i atrauen nous eixos

de negocis i de recerca. La sostenibilitat ecològica i la consolidació social també juguen un paper clau en la creació de riquesa comunitària compartida en l'economia local (tal com es veu en 297 dels casos estudiats), i les apostes municipals que s'allunyen de la privatització estimularan, o de fet han estimulat ja, una transició ecològica en almenys 119 casos. També s'han evidenciat esforços cap a una coordinació integrada de polítiques públiques per protegir el medi ambient en les àrees d'energia, residus, habitatge, aigua, alimentació i transport (209 casos). Ciutats i empreses públiques pioneres que inverteixen estratègicament en la protecció del medi ambient al llarg termini estan mostrant el seu valor com a actors públics.

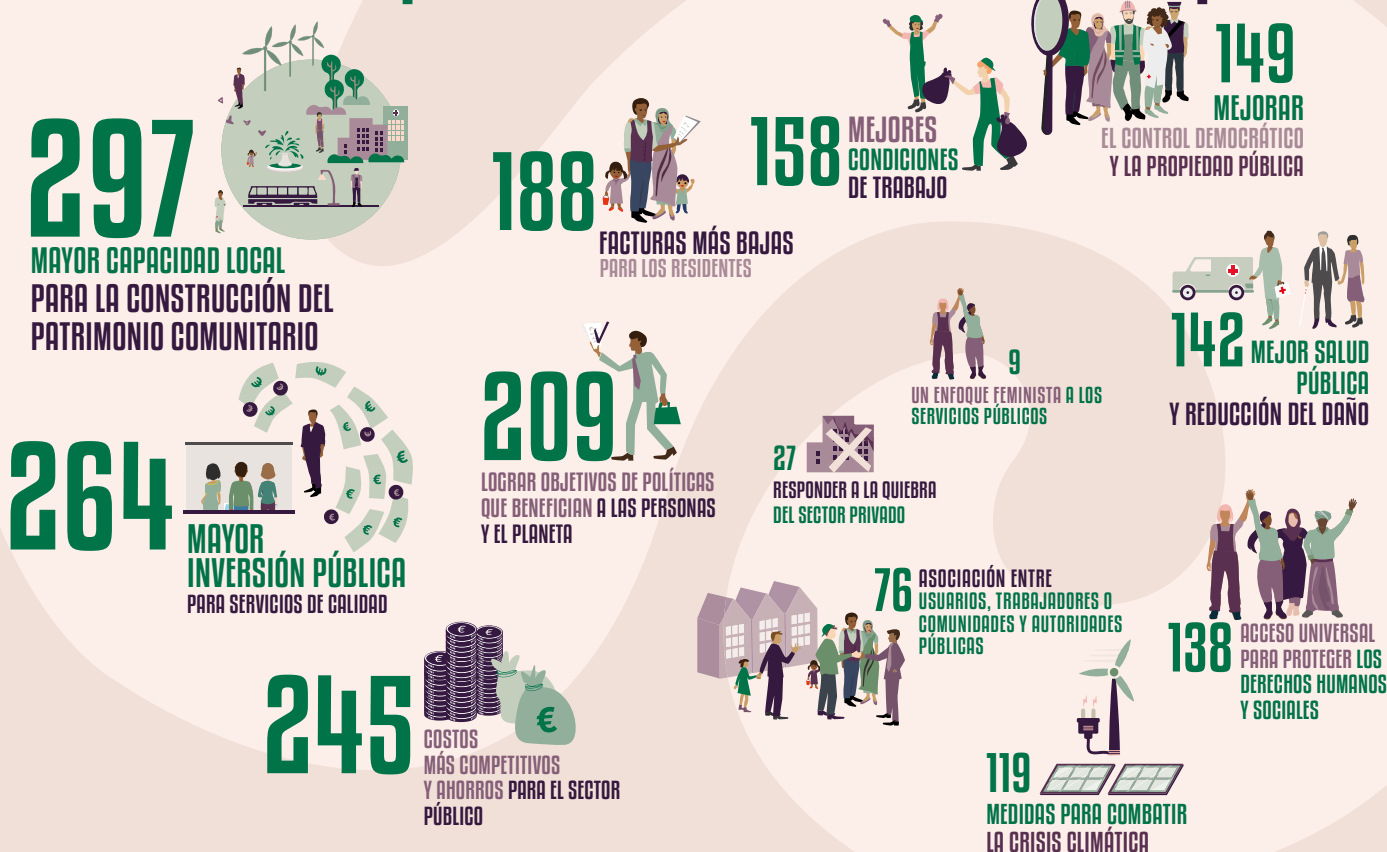
En diversos graus en tots els 1.400 casos vam observar que els actors públics (re)revifaven valors en pro del benestar públic i mediambiental a mesura que recuperaven o creaven serveis públics. Junts, aquests elements clau per recuperar i ampliar els serveis públics possibiliten una definició sòlida de la propietat pública del segle XXI. Una tendència que s'hauria de mantenir.

La nostra investigació plantejava la qüestió de si la (re)municipalització i la recuperació del control dels serveis públics han donat com a resultat un millor control democràtic. En molts casos, la resposta és afirmativa: hem pogut trobar referències clares a la introducció o millora de mecanismes democràtics en almenys 149 casos. Les mesures i els resultats van des de la incrementada responsabilitat administrativa, i la transparència i la divulgació d'informació, fins a l'establiment de l'administració participativa a les empreses públiques.

2. La (re)municipalització redueix els costos i millora els serveis

Tot i que el cost no és l'única consideració a l'hora de decidir (re)municipalitzar un servei públic, n'és un dels factors més importants. Els serveis públics ofereixen la millor relació qualitat-preu, malgrat les afirmacions neoliberals segons les quals la privatització, les col·laboracions públic-privades i l'externalització exerceixen menys pressió sobre l'erari públic. El 2014, l'Auditor General de la província canadenca d'Ontario va revisar 74 projectes de col·laboració públic-privades, i va concloure que havien costat més de 5.000 euros més que si la província hagués apostat

Las remunicipalizaciones se esfuerzan por

per la contractació pública. De la mateixa manera, l'Auditor General provincial de la Columbia Britànica del Canadà en va revisar 16 el 2014, i va resoldre que la província havia pagat aproximadament el doble per finançament privat que si s'haguessin conferit els diners com a préstec.³ Al Regne Unit, un informe de la Oficina Nacional d'Auditoria del 2018 va trobar que el finançament privat de projectes públics pot comportar uns costos de fins a un 40% més que dependre únicament de l'endeutament públic.⁴ A tall d'exemple, un informe del comitè del tresor (Treasury Committee) del Regne Unit estimava que un hospital amb finançament privat costaria un 70% més que un amb finançament públic.⁵

Hi ha cinc motius principals pels quals els serveis privatitzats solen costar més:

1. Les empreses han de generar beneficis i pagar dividends d'accions, a l'empresa matriu.

2. La privatització comporta més complexitat i costos, com ara el pagament de quotes substancials pels serveis d'assessorament per a la confecció de contractes.

3. Les autoritats públiques perden el control sobre els costos de la prestació del servei, ja que les operadores privades tendeixen a subcontractar-ne una part a altres empreses, i això sovint comporta un cost elevat.

4. Els operadors privats no tenen una visió a llarg termini pel que fa a la gestió financera.

5. Els organismes públics solen pagar taxes d'interès més baixes que les entitats privades, de manera que els seus costos d'endeutament són menors.

Hi ha proves sòlides que la privatització costa més. Les històries de (re)municipalització ens ajuden a construir el nostre relat col·lectiu que els serveis sota control públic, i prestats directament per part de les persones que treballen al sector públic, són

econòmicament factibles. Com ja s'ha esmentat, hem trobat almenys 245 casos de (re)municipalització que tenen com a objectiu, o que ja han aconseguit reduir el cost de la prestació de serveis, així com almenys 264 casos d'empreses municipals que ja han pogut incrementar o que preveuen incrementar la inversió pública en serveis i infraestructures. Quan els serveis tornen al control públic, els ingressos fiscals i els ingressos generats per les tarifes de les usuàries es poden invertir directament a millorar els serveis i garantir-ne la sostenibilitat.

Estudi de cas A. Valladolid, Espanya. Subministrament d'aigua

L'any 2016, l'Ajuntament de Valladolid va decidir (re)municipalitzar el subministrament d'aigua a l'àrea metropolitana, atès que el seu contracte amb un proveïdor privat caducava l'any següent. Durant els vint anys anteriors, l'empresa privada n'havia augmentat les tarifes del consum en un 37,28%. Això va fer que l'aigua potable fos gairebé inassequible per a les llars més pobres, sobretot després de la crisi econòmica del 2008-2009. Un incentiu addicional va ser la manca d'inversions en la xarxa d'aigua sota gestió privada, tot i els alts beneficis que l'empresa havia obtingut fins aleshores.

El 2015, les eleccions municipals van obrir pas a un nou govern, i a l'oportunitat de posar fi a la gestió privada de l'aigua a Valladolid. La majoria absoluta de l'Ajuntament va aprovar la (re)municipalització dels serveis de l'aigua el desembre del 2016, i l'empresa pública d'aigua que en va sorgir, Aquavall, va passar a donar ocupació a tota la plantilla del negoci anteriorment privat. Després de dos anys de servei, Aquavall ja havia estalviat a la ciutat 13,3 milions d'euros, equivalent al 4% del pressupost total del 2018 (337,2 milions d'euros).⁶ Fins ara, la nova empresa pública ha facturat 26,4 milions d'euros. Una gran part dels beneficis es fan servir per mantenir i millorar les xarxes de sanejament i distribució de la ciutat, cosa que al seu torn ha ajudat a estabilitzar les taxes de manteniment pagades per les consumidores. A més, els ingressos restants s'utilitzen per generar riquesa comunitària mitjançant inversions en plaques fotovoltaïques,

i es preveu que reduiran el cost de la producció d'energia en el futur.

3. La gestió privada dels serveis públics implica el risc de fallida

La història darrere de la (re)municipalització sovint tracta de persones veïnes, treballadores i funcionàries públiques que assoleixen objectius socials i ambientals mitjançant la recuperació dels serveis públics. Però també hi ha històries de privatitzacions fallides. Vam comptar un mínim de 27 casos de fallides d'operadores privades mentre compilàvem les dades de la nostra enquesta sobre la (re)municipalització. L'any 2018, el col·lapse de Carillion, una empresa britànica especialitzada en l'externalització i la privatització de la infraestructura, va posar en perill 420 projectes que depenien d'iniciatives de finançament privat, així com el futur de 18.000 llocs de feina. A Dinamarca, després que les anomenades polítiques de «lliure elecció» introduïssin la competència obligatòria en l'atenció a la gent gran, un gran nombre d'empreses privades es van arruïnar. A Noruega, la fallida de l'empresa de gestió de residus RenoNorden hauria afectat més de 137 municipis si el sindicat no hagués previst les seves dificultats econòmiques i hagués treballat amb representants locals per preparar-ne la (re)municipalització.

Les fallides i els fracassos empresarials revelen la veritat darrere de les falses promeses d'eficiència i innovació de la privatització: molts acords de privatització són econòmicament inviables. Els contractes d'externalització i les col·laboracions públic-privades solen tenir com a meta prioritzar els beneficis i els dividendes per sobre de la qualitat del servei. Quan els beneficis s'esgoten o no acaben de materialitzar-se, les empreses i els inversors se'n van, abandonant el servei, així com les persones que hi treballen i que depenen d'ell per sobreviure. Una altra il·lustració dels fracassos econòmics de la privatització és la manca de voluntat per part de les operadores privades de prestar serveis en àrees, comunitats o grups d'usuàries que no són prou rendibles, en no poder permetre-se'n el pagament o ser més cars d'atendre. Per exemple, les principals companyies de telecomunicacions dels EUA no han mostrat cap interès a oferir servei a les zones rurals, als municipis

més petits i a les comunitats amb ingressos més baixos. Els governs locals i les empreses de propietat comunitària hi han intervingut per omplir el buit, desenvolupant infraestructures d'Internet de banda ampla d'alta velocitat en moltes àrees on les empreses privades no podien donar-hi resposta.

A la majoria dels països africans, les operadores privades de residus només operen als barris més rics de les grans ciutats, excloent així la gran majoria de la població. A la ciutat de Dar es Salaam, a Tanzània,

la privatització dels serveis de residus ha provocat una cobertura desigual: les zones benestants de la ciutat reben un bon servei i es passa per alt els barris més pobres. En conseqüència, el 70% dels residus de Dar es Salaam es llencen de manera informal, són abocats il·legalment en vies fluvials o camps, o cremats.⁷

Estudi de cas B – Kragerø, Noruega: Gestió de residus

A Kragerø, la plantilla i el comitè de l'empresa privada de recollida de residus RenoNorden van alertar l'administració municipal el 2017 que l'empresa ja no complia les seves funcions. Després d'una anàlisi exhaustiva, el municipi va concórrer i va decidir recuperar la gestió de la recollida de residus. Va poder renunciar al contracte amb RenoNorden abans que la companyia fes fallida, a més de poder garantir-hi tots els llocs de feina. Com a conseqüència d'aquesta (re)municipalització, les taxes de recollida de residus per al veïnat han baixat un 14%, mentre que els salaris i les pensions de la plantilla han augmentat. En evitar costosos processos de licitació, el municipi continua estalviant diners, i també es beneficia de la incorporació de més personal a temps complet que pot ajudar amb altres serveis municipals.

A més d'una millor remuneració, les persones fins aleshores contractades per RenoNorden també informen d'altres millores. Per exemple, el municipi ofereix suport educatiu a les treballadores sense formació professional formal per tal d'obtenir diplomes oficials, i hi ha més personal que rep contractes permanents a temps complet o amb un augment d'hores.⁸

Estudi de cas C. Regió del sud de Dinamarca. Serveis d'ambulàncies

Fins a l'estiu del 2016, la regió del sud de Dinamarca subcontractava el servei d'ambulàncies a empreses privades. Poc després de guanyar l'últim concurs públic, però, la filial danesa de la companyia holandesa d'ambulàncies BIOS tenia problemes per reclutar conductors, a més que no podia reemborsar un doble pagament involuntari rebut de la regió. Com a resultat, BIOS Dinamarca va entrar en bancarrota el juliol de 2016.

La regió va aprofitar per (re)municipalitzar el servei d'emergències, contractant 657 antigues empleades de la BIOS i 100 tècniques mèdiques d'emergència addicionals. En comparació amb els costos operatius de l'anterior predecessor de la BIOS, FALCK, la regió va poder reduir el cost dels serveis d'ambulància en un 15%, alhora que va millorar-ne la qualitat mitjançant la contractació de personal addicional. Una majoria política a la regió del sud de Dinamarca ha decidit excloure empreses privades de la gestió d'operacions d'ambulàncies al sud de Jutlàndia i a l'illa de Fiònia.⁹

4. La (re)municipalització ajuda a defensar i promoure els drets humans i socials

L'informe del 2018 del relator especial de l'ONU sobre pobresa extrema i drets humans¹⁰ apunta que la privatització generalitzada dels serveis i infraestructures públiques està eliminant sistemàticament la protecció dels drets humans, i marginant encara més les persones que viuen en la pobresa. El document analitza les repercussions de la privatització pel que fa als drets humans en el sistema de justícia penal, els serveis socials, l'aigua, el sanejament, l'energia, la sanitat, el transport i l'educació. El relator especial Philip Alston critica la manca de criteris de drets humans en la majoria d'acords de privatització; aquestes ofertes poques vegades contempen cap seguiment de l'impacte sobre les persones pobres.

La (re)municipalització és un antídoto contra aquesta erosió dels drets humans. El nostre estudi va descobrir 138 casos en els quals la defensa dels drets humans i socials consta explícitament com a objectiu polític

de la (re)municipalització, així com moltes mesures concretes per assolir-ho. Per exemple, l'empresa pública d'aigües parisenca Eau de Paris es va crear el 2010, posant fi a un llarg període de privatització que havia començat a mitjan anys vuitanta. L'empresa afirma que la seva missió va més enllà de la connexió de canonades; es compromet a defensar el dret humà a l'aigua per a totes les persones a París, independentment del seu estatus legal. Eau de Paris manté i amplia una xarxa de fonts d'aigua públiques a tota la ciutat que proporcionen accés a l'aigua a les poblacions més vulnerables. Aquest és un servei essencial per a les persones refugiades que arriben a la ciutat cada dia, així com per a les persones que viuen sense llar.¹¹

Estudi de cas D. Estat de Selangor, Malàisia. Salut i atenció social

Després d'un canvi de govern el 2008, Selangor va posar en marxa un programa integral de protecció social anomenat Inisiatif Peduli Rakyat («Iniciativa de cures popular»). Amb finançament estatal, el programa té com a objectiu millorar el benestar de diversos grups vulnerables en les àrees d'educació, atenció social, subministrament d'aigua, transport, habitatge i alimentació. Millorar l'atenció social té un paper especialment important en aquesta iniciativa; des del 2008, la iniciativa Skim Mesra Usia Emas («Per a la tardor de la vida») ofereix un pagament funerari de 538 € per a gent gran inscrita que vulgui ajudar la família a cobrir les despeses d'enterrament. A més, un programa de salut per a les dones posat en marxa el 2010 proporciona mamografies gratuïtes a dones de 35 anys o més. Una altra iniciativa llançada el 2017 subvenciona la prestació d'assistència sanitària primària a les llars amb baixos ingressos, per a les quals l'estat proporciona uns 108 € a l'any per a despeses mèdiques.¹²

Estudi de cas E. Berlín, Alemanya. Habitatge

Berlín, la capital alemanya, ha viscut una duplicació del preu mitjà de lloguer en només cinc anys.¹³ Les administracions locals han respost al resultat clam popular amb mesures contundents, com

ara l'adquisició pública d'unitats d'habitatge privatitzades, i una política per aturar l'augment del cost dels lloguers. Al districte de Friedrichshain-Kreuzberg, per exemple, el senat del districte va donar suport al veïnat a aturar la venda de 675 apartaments a la immobiliària Deutsche Wohnen. Les arrendatàries temien augments de lloguer desproporcionats a causa dels projectes de renovació innecessaris imposats per la empresa.¹⁴

L'estat federal de Berlín va demanar al tribunal de districte que impedís les vendes, però la seva sol·licitud va ser rebutjada el 2018. Eludint les restriccions legals, el senat va permetre a les arrendatàries fer efectius els seus drets de prelatió mitjançant una anomenada «adquisició estesa»: els residents podien «comprar» els seus pisos i vendre'ls a l'Associació d'Habitatge Públic de Berlín. A finals del 2019, l'Associació d'Habitatge va recuperar uns 6.000 apartaments addicionals als districtes de Spandau i Reinickendorf¹⁵: la (re)municipalització més gran de la història alemanya. L'octubre de 2019, l'estat de Berlín va aprovar una llei de control de lloguers que va congelar-los des de juny de 2019 per als següents cinc anys, i també va establir-ne un límit màxim per als preus.¹⁶

Els llogaters d'1,5 milions de llars berlineses es beneficiaran d'aquests canvis. En el context d'aquesta decisiva activitat municipal, el moviment de llogaters creix ràpidament, i guanyen força les demandes d'un referèndum sobre la transferència a la propietat pública de prop de 240.000 apartaments, actualment a mans de Deutsche Wohnen i altres grans empreses immobiliàries.

Aquest informe documenta almenys 158 casos de municipalització i (re)municipalització que tenen com a objectiu millorar, o que ja han millorat, les condicions laborals. Les millores tenen a veure en el sou, la seguretat i la salut en el treball, el dret de sindicació, la negociació col·lectiva, la llibertat d'expressió i la participació de les treballadores en la presa de decisions. Aquests casos mostren que proporcionar ocupació de qualitat i millorar les condicions de les treballadores, tot valorant els seus coneixements i experiència sobre com organitzar-se i gestionar serveis, va de la mà de brindar serveis

públics accessibles i econòmicament eficients. No és casualitat que sovint les treballadores i els seus sindicats estiguin al capdavant de les iniciatives de (re)municipalització.

5. La (re)municipalització pot redreçar el treball precari

La privatització, la subcontractació, les col·laboracions públic-privades, les mesures d'austeritat i d'altres polítiques similars sovint es justifiquen amb afirmacions que apunten cap a un sector privat més eficient que facilitaria estalvis al pressupostari públic. A la pràctica, però, si les operadores privades redueixen els costos, sovint és a costa de les treballadores del servei públic. En retallar llocs de treball, erosionar les condicions laborals i minar la capacitat de negociació col·lectiva, la privatització esdevé un actor clau darrere de la precarietat laboral. Això és un problema no només per a les treballadores, les seves famílies i les comunitats locals, sinó també per a les usuàries, ja que perjudica la qualitat i l'accessibilitat del servei.

En canvi, hi ha molts exemples de (re)municipalització i recuperació a través dels quals els ajuntaments han estalviat diners alhora que han pogut millorar condicions laborals i salarials. Des de 2011, l'ajuntament de Islington (Londres) ha recuperat contractes amb un valor total de prop de 420 milions d'euros, en els sectors de neteja, manteniment d'edificis i terrenys, i gestió de residus. Aquesta iniciativa ha suposat millores en la remuneració i les condicions laborals de 1.200 treballadores essencials, i ha generat un superàvit d'uns 15 milions d'euros.¹⁷ A Kragerø, Noruega, la (re)municipalització de la gestió de residus ha comportat una reducció del 14% de les tarifes per al veïnat, alhora que ha permès augmentar els salaris i les pensions de les treballadores.

Estudi de cas F. Seül, Corea del Sud. Neteja del transport urbà

Seül, una capital amb prop de 10 milions d'habitants, ha viscut una reforma integral de la seva política laboral sota el mandat de l'actual alcalde Park Won-soon. Entre 2013 i 2017, la ciutat va regularitzar la situació laboral de 7.296 de les persones empleades

pel sector públic, un 70% de les quals es dediquen a la neteja. Moltes d'elles ja són directament contractades per les dues noves corporacions públiques, Seoul Metro Environment i Seoul Urban Rail Green Environment. Anteriorment havien treballat per a entitats subcontractades que no els proporcionaven proteccions socials o sanitàries, i que no els remuneraven de forma deguda. Des de llavors, els seus salaris han augmentat un 7,3% de mitjana i els seus drets socials s'han normalitzat. Tot i l'augment dels costos laborals, l'equilibri de la ciutat també ha millorat, ja que l'eliminació de les comissions de gestió i els pagaments del 10% de l'IVA a les subcontractistes n'han reduït significativament les despeses operatives.¹⁸

6. La (re)municipalització pot millorar la salut pública i reduir-ne riscos

El sector sanitari s'enfronta a pressions de privatització cada vegada més grans, per exemple, des de la subcontractació i les licitacions competitives. Els proveïdors i els centres de serveis lucratius gaudeixen d'un mercat en expansió gràcies a una liberalització potenciada principalment pels acords comercials i d'inversió internacionals.

És evident, però, que la (re)municipalització i la municipalització en el sector de la salut afavoreixen la salut pública, sobretot en els casos de les famílies més vulnerables. Alguns exemples recopilats a la publicació són un complex hospitalari regional a Hèlsinki, Finlàndia, i noves farmàcies públiques en 40 municipis xilens. Aquests casos posen de manifest com les administracions, mitjançant la inversió i la gestió directa dels serveis, han teixit fermes compromisos de protegir la salut pública.

Al nostre estudi es comptabilitzen almenys 142 casos de serveis públics de nova creació o (re)municipalització que van afavorir —o que es preveu que afavoreixin— la salut pública i la creació de serveis de reducció de riscos. Sovint es desatenen els serveis de reducció de riscos, que abracen un aplec de polítiques i programes socials i de salut, tot i que el seu paper fonamental és la millora de la salut pública. Aquests serveis contraresten l'estigma i les conseqüències físiques del

consum de drogues, i donen suport en lloc d'excloure i criminalitzar les usuàries.

Les sales de consum de drogues supervisades, on les persones poden consumir drogues de forma segura i higiènica, sota la vigilància i el control professionals, han sorgit en 29 ciutats d'Europa, així com a Canadà, el Brasil i Austràlia. Aquestes iniciatives, que ofereixen punts de contacte d'ajuda i suport, han contribuït clarament a la reducció de riscos per a les persones drogodependents i han combatut l'exclusió i alienació social.

Estudi de cas G. Recoleta (Regió Metropolitana de Santiago), Xile. Accés a medicaments

En un país caracteritzat per un neoliberalisme profundament arrelat, la comuna de Recoleta a Xile neda a contracorrent. En aquesta zona al nord de Santiago, gairebé el 14% de la població viu en la pobresa, més del doble de la mitjana regional. L'alcalde Daniel Jadue, guanyador de les eleccions del 2012, ha començat a recuperar la gestió pública dels serveis sanitaris i ha instaurat nous programes públics d'educació i habitatge per donar un millor suport a la població local.

Molta gent xilena encara depèn de farmàcies privades per accedir a medicaments, i queda desamparada davant la manipulació de preus no regulada de les tres empreses que monopolitzen la gestió del 90% dels dispensaris del país. Amb l'objectiu de facilitar medicaments assequibles a la població, l'administració local de Recoleta va crear la primera «farmàcia popular» del país el 2015. En recuperar el paper de l'Estat com a proveïdor directe de medicaments, i en facilitar-hi l'accés igualitari a les persones amb ingressos més baixos mitjançant subvencions, aquest model també reivindica el concepte de la solidaritat a la seguretat social. Després de cinc anys de servei, el model s'ha mostrat altament eficaç. Els càlculs del municipi mostren una reducció important del cost dels medicaments per al veïnat; les factures mèdiques mensuals d'algunes persones s'han vist abaixades fins al 70 per cent.¹⁹

Estudi de cas H. São Paulo, Brasil. Reducció de riscos

Al llarg dels darrers vint anys, el barri de Luz de São Paulo s'ha destacat per la seva elevada taxa de sensellarisme i addicció a la cocaïna. Durant la dècada dels 1990 i els 2000, es van engegar moltes iniciatives públiques per abordar aquesta situació, amb un enfocament en la seguretat del barri i la criminalització de les persones addictes. El gener de 2014, però, l'aleshores alcalde Fernando Haddad va emprendre un nou camí: treballar amb líders comunitaris i ONG locals per negociar la retirada de 147 tendes, i iniciar un diàleg amb els consumidors de cocaïna.

Entre els nous projectes hi ha el programa Open Arms, finançat amb fons públics, que fa arribar a les usuàries de drogues ofertes d'allotjament, tres àpats al dia, una feina al municipi i accés als serveis sanitaris: i tot això sense obligar-les a deixar de consumir drogues. Des de la seva creació, el 73% de les persones ajudades per Open Arms han deixat de consumir crack, la qual cosa ha estalviat a l'Estat uns 11,8 milions d'euros.²⁰

7. La (re)municipalització fa possible la gestió pública democràtica

La gestió pública no sempre és democràtica ni eficient. El sector públic pot veure's obstruït per la burocràcia i la ineficiència, o constret per interessos creats, corrupció i dirigents autoritaris. No obstant això, aquests mateixos problemes poden afectar de manera similar les empreses i organitzacions del sector privat.

La construcció de serveis públics forts i d'alta qualitat requereix noves formes de gestió pública que permetin a la ciutadania de participar en la presa de decisions democràtiques, tant directament com indirecta. Hi ha moltes formes de fer-ho. Els canvis resultants de la (re)municipalització es perceben en paràmetres de responsabilitat més forts, transparència i divulgació d'informació, fins a la instauració de gestió participativa a les empreses públiques. Una nova empresa municipal o (re)municipalitzada pot democratitzar la seva gestió si assegura que les usuàries siguin representades al

consell d'administració, com és el cas dels serveis d'aigua a Grenoble i París. A Dinamarca, la llei permet a les empreses públiques reservar un terç de la participació al consell per a representants laborals.

La inclusió de representants de les treballadores i usuàries en els òrgans de decisió de les entitats públiques és una de les maneres més importants de millorar-ne la gestió i enfortir el concepte de la gestió pública. Aquesta representació es pot reforçar mitjançant la creació d'espais útils per a les usuàries, com ara els observatoris i les assemblees populars. Ciutats com a París, Barcelona i Terrassa inclouen representants laborals i de la ciutadania als consells assessors dels seus serveis públics. A Terrassa, es va crear un organisme autònom anomenat l'Observatori de l'Aigua de Terrassa, amb l'escomesa de facilitar la participació ciutadana en la co-creació de polítiques, i en la presa de decisions que afectessin el subministrament d'aigua municipal.

La nostra investigació va identificar referències clares a un major control democràtic com a resultat confirmat o previst de la (re)municipalització en almenys 149 casos. La ciutat mexicana de Ramos Arizpe va aturar una col·laboració público-privada del servei d'aigua i el va (re)municipalitzar amb èxit el 2014. L'alcalde va anunciar que la nova empresa pública, COMPARA, s'obriria a la participació democràtica per tal de transformar la relació entre el proveïdor de serveis i les seves usuàries. El consell tècnic, un dels principals òrgans de gestió de l'empresa, està format per l'alcalde, dos representants de l'operador d'aigua del govern estatal, el gerent de COMPARA, experts d'un centre de recerca i activistes de l'associació d'usuàries.²¹ Exemples com aquests de Ramos Arizpe i Terrassa mostren que el valor democràtic d'una empresa pública depèn de la lluita social, és a dir, fins a quin punt s'organitza la gent per reivindicar el control popular i la participació transcendent en la gestió d'un servei públic.

La gestió pública pot adoptar la forma de col·laboració amb cooperatives socials i laborals de base, o de copropietat compartida entre una autoritat pública i una associació sense ànim de lucre. A la ciutat alemanya de Wolfsburg, la cooperativa que va ajudar a finançar els aerogeneradors locals manté una quarta part de l'empresa pública d'energia i té dos seients a la seva

taula directiva. Aquesta iniciativa de copropietat, que va sorgir de la (re)municipalització de la xarxa energètica local, va comportar factures més baixes, inversions al jardí d'infants de la cooperativa, i una ampliació de quasi el 100% del personal.

Curiosament, les col·laboracions i associacions amb organitzacions comunitàries tendeixen a donar nova forma a la cultura de les institucions públiques i fomentar-hi una pràctica democràtica més profunda. Remodelen les relacions entre els governs, l'economia i la gent de manera que permeti prioritzar objectius socials i ambientals. Hi ha molts exemples d'administracions públiques que treballen amb cooperatives i organitzacions sense ànim de lucre. Per exemple, diversos municipis holandesos donen suport a l'associació sense ànim de lucre Wireless Leiden en la prestació d'internet gratuïta en algunes parts de la ciutat de Leiden, així com a d'algunes ciutats dels voltants. Arreu de l'Estat espanyol, les ciutats més proactives trien col·laboracions amb cooperatius d'energia com Som Energia, GoiEner i EnergÈtica en lloc de grans empreses privades.

Estudi de cas I. Terrassa, Espanya. **Subministrament d'aigua**

A la tercera ciutat més gran de Catalunya, Terrassa, la plataforma ciutadana Taula de l'Aigua de Terrassa va començar a fer campanya per tornar a la gestió pública de l'aigua el 2014. El seu Pacte Social per l'Aigua Pública, que té com a objectiu garantir la gestió pública, integrada i participativa de tot el cicle de l'aigua, va obtenir el suport dels candidats a les eleccions municipals el 2015. Un any després, el nou consell municipal va aprovar una moció a favor de la gestió directa de l'aigua i finalment Taigua es va constituir com a empresa pública el 2018. Poc després, el fòrum ciutadà de Terrassa, una entitat consultiva amb la qual compta l'administració local, va aprovar la creació del Parlament Ciutadà de Terrassa.

Aquest observatori treballa independentment del municipi. Està circumscrit al Pacte Social per a l'Aigua Pública i té el poder de decisió sobre la gestió pública de l'aigua. Projectat per facilitar-hi la participació ciutadana i la presa de decisions estratègiques,

el màxim òrgan de govern del parlament ciutadà està format per una persona representant de cada grup polític, el govern municipal, personal de serveis tècnics, empreses, grups comunitaris, sindicats i investigadores universitàries locals. Com a conseqüència d'assumir el repte de gestionar i cooferir serveis d'aigua juntament amb les seves usuàries, el model col·laboratiu d'aigua pública del parlament ciutadà s'ha convertit en un referent per a molts altres municipis a Catalunya i a tot l'Estat espanyol.²³

Estudi de cas J. Plymouth, Regne Unit. Transició energètica

L'any 2013, la ciutat de Plymouth i les seves veïnes van establir la Plymouth Energy Community (PEC), una organització comunitària propietat dels seus membres, els beneficis de la qual es reinverteixen a la comunitat. La ciutat va facilitar-li una subvenció, préstecs i coneixements tècnics per tal de potenciar la seva capacitat de «crear un sistema energètic just, assequible i baix en carboni, amb la gent local al centre». El 2014, la PEC va crear la seva filial d'energia verda, PEC Renewables, la qual finança, arreplega i gestiona projectes locals per a la generació d'energia renovable. Fins al 2019, PEC havia ajudat a més de 20.000 llars a estalviar més d'un milió de lliures en factures d'energia, i havia liquidat un total de més de 26.000 lliures en deute petit. PEC també ha construït una granja solar en una parcel·la de terra contaminada que, combinada amb plaques solars als terrats de les escoles i edificis comunitaris, ha permès a la ciutat produir prou electricitat neta per subministrar 2.000 llars. Els ingressos, que s'espera que ascendiran a 1,6 milions d'euros durant els 20 anys de vida del projecte, es reinvertiran en iniciatives per reduir les emissions de carboni i la pobresa energètica a Plymouth. A mesura que el municipi continua treballant al costat de PEC, aquesta associació públic-comunitat s'ha convertit en el motor democràtic de la transició energètica de la ciutat.²⁴

8. La (re)municipalització ha d'involucrar les treballadores i aprendre d'elles

Les aliances de sindicats i moviments socials han portat a la victòria nombroses lluites contra la privatització. A Lagos, Nigèria, una aliança de sindicats, comunitats i ONG va establir una visió ciutadana i estratègies per restituir l'empresa estatal d'aigua com a alternativa a la privatització. Pel que fa a la desprivatització, Public Services International (PSI) ha treballat amb sindicats afiliats per identificar aprenentatges sobre com preparar-se per a la (re)municipalització dels serveis públics.²⁵

La (re)municipalització dels serveis públics implica i afecta les treballadores, ja que són qui n'operen els serveis i en formen part integral. El factor laboral exemplifica que cada cas de (re)municipalització és únic, ateses les diverses normatives locals i nacionals que afecten les condicions d'ocupació de les treballadores. Algunes recomanacions importants són: arribar a totes les treballadores afectades per donar-los suport durant el procés; garantir la comunicació i la cooperació continuades entre les federacions sindicals nacionals i les seves sucursals locals, i intentar obrir una taula de negociació amb l'administració local tan aviat com sigui possible per tal de garantir una transició de privada a pública justa per a totes les treballadores del servei.

El sindicat de treballadores municipals noruegues va desplegar unes estratègies eficaces després de la fallida estrepitosa de RenoNorden el 2017, que va afectar els serveis de recollida de residus de 137 municipis.²⁶ La seu nacional del sindicat va col·laborar amb les sucursals locals per tal d'incidir en els ajuntaments dels municipis afectats perquè votessin en contra de la nova licitació, i així recuperar la gestió pública dels serveis de residus. La sucursal d'Oslo de Fagforbundet, el sindicat noruec de serveis públics, va fer d'un període de transició inestable una oportunitat a la mesura que va augmentar la seva afiliació amb estratègies d'inscripció inclusives. Els equips de Fagforbundet van allistar treballadores de l'empresa privada —molts d'elles persones migrades amb contractes temporals— abans de la (re)municipalització. Van consolidar la solidaritat amb les treballadores no afiliades en sindicats durant la transició, i finalment van aconseguir una contractació permanent i millors condicions laborals per a les treballadores remunicipalitzades.

La cooperació local a tres bandes s'exerceix en més de la meitat dels municipis noruecs. Persones involucrades en l'esfera política, l'administració o els sindicats treballen de manera constructiva per crear una cultura de la col·laboració que afavoreixi la cerca col·lectiva de les millors solucions locals per als reptes específics que afronta el municipi. Es posa a la disposició de les persones treballadores, i també d'altres ens que habitualment no tenen veu en la gestió municipal, un fòrum en el qual poden anar compartint les seves idees i propostes, que es van recollint i responen sistemàticament. Fagforbundet sosté que aquesta cooperació triangular posterior a la (re)municipalització és una eina útil per millorar els serveis, des del punt de vista de les treballadores, i que ajuda a contrarestar els embats de la subcontractació i privatització del sector públic.²⁷

9. Transformar la propietat pública per als serveis públics ecofeministes

Els serveis públics ecofeministes posen al centre les cures de les persones i del planeta, en lloc del lucre. Adoptar un enfocament ecofeminista dels serveis públics ens empeny a reconèixer que els éssers humans som profundament interdependents els uns dels altres, així com ho som del bioespai que habitem. És per això que podem considerar que aquesta perspectiva advoca per una transformació de les formes de la propietat i organització dels serveis públics.

La privatització, les col·laboracions público-privades i la subcontractació persegueixen els beneficis a curt termini. Aquests models de prestació de serveis tendeixen a eixamplar les injustícies existents i ser destructives amb els diversos ecosistemes. També solen perjudicar especialment les persones vulnerables, més dependents dels serveis públics. Dins d'aquest grup, hi predominen en desmesura les dones. A més, aquest afany per la cerca de beneficis acaba desembocant en una pujada de tarifes, la qual cosa obstaculitza que aquests serveis segueixin sent accessibles.

Quan les polítiques d'austeritat i les privatitzacions provoquen una retallada d'ajuts, hi ha una sèrie de serveis, com ara l'atenció a la infància i la gent gran, que esdevenen inassumibles. I qui s'acaba fent càrrec d'aquestes tasques domèstiques i de cures solen ser les dones, que sovint no perceben una remuneració a canvi, i quan en perceben, sol ser insuficient. En efecte,

la divisió del treball que sustenta el nostre model econòmic té un fort biaix de gènere; però també de racialització. Tant és així que per a la realització de bona part d'aquesta feina se subcontracten dones de color. És per tant aquesta part de la societat que sol responsabilitzar-se de l'educació, la salut i la neteja, qui acaba testimoniant la sobrecàrrega ingent que suposa, sobre les seves espatlles, cada nova onada de privatitzacions.

Els efectes de la privatització afecten els grups socials que pateixen més exclusió, especialment aquells que perceben més discriminació en l'àmbit laboral, i aquells amb ingressos més baixos. Qui en paga el preu més alt, doncs, són les dones racialitzades, indígenes i migrades, i les persones LGTBIQ+, entre d'altres. S'evidencia així com la justícia de gènere i la privatització xoquen frontalment. Ara bé: encara que el retrocés dels processos de privatització i la reconstrucció dels serveis públics incrementin l'accessibilitat a aquests serveis, ni tan sols el fet que la propietat sigui pública no garanteix la justícia de gènere.

És veritat que cal que les dones tinguin tanta representació com els homes en posicions de lideratge; però això no garanteix que se satisfacin les necessitats bàsiques de les dones més pobres, i tampoc que aquest esquema es reproduïxi arreu. Un enfocament ecofeminista hauria de permetre nivells de democratització més profunds: aconseguir gestionar els serveis públics de baix a dalt, i tenint en compte tant la cura de la vida humana com la no-humana. Finalment, cal que feminitzem les formes de fer política.²⁸ D'aquesta manera, des de la política i l'administració pública no només s'haurà d'escoltar la ciutadania, sinó que a més, se l'haurà de fer partícip dels processos polítics i de presa de decisions. Això requerirà nous mecanismes que concedeixin un poder real als grups socials més vulnerables, per així assegurar que els serveis públics contribueixen a millorar la vida de la majoria, en lloc d'estar configurats per servir una reduïda elit. I és que la mateixa COVID-19 ens ha ensenyat que la seguretat, la salut i la resistència de les persones més vulnerables és un retrat de la seguretat, la salut i la resistència de les nostres societats.²⁹

Algunes ciutats filipines són al capdavant pel que fa a la prestació de serveis adreçats a les dones. La

cooperativa Bagong Silang, situada a Caloocan, va ser fundada per dones locals amb la finalitat de proveir la població d'aigua a granel d'aquesta pobra comunitat urbana. Els beneficis que se n'extreuen es retornen als membres de la cooperativa i es reinverteixen en serveis públics, per exemple, serveis per a la cura d'infants. El 2019, Bagong Silang ja arribava a 742 llars. Un altre exemple és el municipi de Binalonan, a les Filipines, que proporciona ajuda financera a dones, infants, famílies monoparentals i gent gran, així com serveis de cura d'infants i d'atenció primària de salut gratuïta des de 2015.³⁰

10. La (re)municipalització pot enfortir la «riquesa comunitària» i les economies locals

Recuperar i crear serveis de propietat pública com ara la recollida de residus, aliments, neteja i telecomunicacions té el potencial de transformar comunitats senceres. Quan una empresa de serveis públics està controlada democràticament, és molt més probable que reinverteixi els seus beneficis en la comunitat i, d'aquesta manera, contribueixi a enfortir l'economia local. La «creació de riquesa comunitària», una expressió encunyada per l'organització Democracy Collaborative —amb seu als EUA— fa referència a la intervenció de les anomenades «institucions clau». Són aquestes que, amb les seves decisions en matèria de contractació, ocupació i inversió, poden posar un granet de sorra per bastir un desenvolupament econòmic ecològic i equitatiu.

Aquestes institucions clau poden ser des del propi municipi, fins a hospitals, universitats, empreses públiques de telecomunicacions o instal·lacions comunitàries de residus. Es tracta d'entitats amb un fort arrelament local, i una important capacitat de millorar la qualitat de vida de les persones. Per exemple, alguns governs locals utilitzen la contractació pública per establir acords amb cooperatives de treball per la neteja les seves ciutats (Valparaíso, a Xile, n'és un cas paradigmàtic). N'hi ha que s'associen amb agricultors locals per protegir les aigües subterrànies i vendre aliments orgànics als restaurants de les escoles (com és el cas de Rennes, a França). Aquest enfortiment de l'economia local també pot expressar-se mitjançant la recuperació dels serveis públics privatitzats, i la

reducció dels costos a assumir per part de qui en fa ús. Per exemple, Islington, al Regne Unit, va recuperar 35.000 habitatges socials el 2011. Sis anys després, el municipi va crear una nova empresa pública d'energia, Angelic Energy. Aquestes decisions permeten al consistori proporcionar habitatges, electricitat i gas a un preu més just, en particular, per a les llars amb ingressos més baixos.

La nostra recerca ha comptabilitzat 297 casos d'aquesta (re)municipalització que han contribuït, o que tenen el potencial de fer-ho, a la creació de riquesa comunitària i al manteniment d'una sòlida economia local. Alguns tenen a veure amb un ús més intel·ligent dels recursos naturals que predominen a cada territori, mentre que d'altres estan més enfocats en la creació de llocs de treball significatius per a la ciutadania, i noves activitats empresarials més sostenibles. La suma i emmagatzematge de coneixements i experiències ecològiques locals són fonamentals per construir serveis públics amb garantia de futur.

Estudi de cas K – Ciutats dels EUA: telecomunicacions

En els darrers anys, les autoritats locals dels Estats Units han creat un total de 141 nous serveis públics de telecomunicacions. Per tal de millorar l'accés a aquests serveis, i de garantir que disposin de control democràtic, des dels diferents municipis s'han elaborat plans per oferir llocs de treball i augmentar l'activitat econòmica (per exemple, a Tullahoma, Chattanooga i Thomasville, Tennessee); millorar la qualitat de vida (a Wilson, Carolina del Nord i Mount Washington, Massachusetts); i avançar en l'accés a l'atenció sanitària i l'educació (per exemple, amb l'organització sense ànim de lucre de serveis d'Internet ECFiber, a Vermont).

A Thomasville, Geòrgia, s'ha concedit un ajut a la CNS (Community Network Services), de propietat pública, per donar suport a les petites empreses, així com al desenvolupament d'una zona del centre que es troba en plena eferescència. El govern local del comtat d'Scott, a Minnesota, va crear una xarxa pública de fibra vinculant diverses institucions clau, com ara escoles i ens municipals. Aquesta xarxa ha creat més de 1.000 llocs de treball

i ha millorat amb escreix l'accés a Internet de les institucions educatives de la zona. La propietat pública també ha suposat un important estalvi per al districte escolar local, que ha reduït les despeses en telecomunicacions de 58 dòlars a 7 dòlars per MB. A Morristown, Tennessee, la FiberNET de nova creació i propietat pública ofereix serveis d'Internet excel·lents i assequibles per a famílies, empreses i institucions públiques. A més, la xarxa de fibra ha suposat estalvis significatius, ha generat ocupació, i ha empès les empreses a traslladar-se a Morristown, atès que ha esdevingut un dels punts amb més velocitat d'Internet de la zona.³¹

Cas d'estudi L. Comunitat zabaleen a El Caire, Egipte. Gestió de residus

La gestió de residus del Caire es va privatitzar a principis de l'any 2000. Les empreses que van agafar les regnes d'aquesta tasca, que tradicionalment havia estat a càrrec de persones del grup social zabaleen, només van aconseguir reciclar un 25% de les deixalles. De fet, ni tan sols van poder recollir els residus de certes àrees de la ciutat. Això va requerir que la població, que pagava per aquest servei nefast a través de les factures de la llum, els hagués de portar a uns punts de recollida establerts. A banda d'això, els membres de la comunitat zabaleen que havien estat reclutats per ajudar aquestes empreses, ara guanyaven un 75% menys que abans.

Després de centenars de denúncies contra la inclusió de les despeses de la gestió de residus a les factures de l'electricitat, el govern del Caire va decidir (re)municipalitzar el sistema el 2017 i tornar a associar-se amb la comunitat zabaleen. El sistema de gestió de residus gestionat per aquesta comunitat demostra que és possible crear una economia circular fins i tot en megaciutats com El Caire, amb 18 milions d'habitants.³²

11. La (re)municipalització és una estratègia per fer front a l'emergència climàtica

Serà molt difícil abordar la crisi climàtica si les operadores privades segueixen portant els serveis i les infraestructures energètiques amb fins lucratius. En efecte, l'afany per incrementar les vendes i recuperar les inversions no va precisament de la mà d'una reducció significativa del consum d'energia. Tanmateix, passar per aquest estadi de transició cap a una economia baixa en carboni és necessari si volem deixar enrere aquest model de «creixement» extractiu que segueix fomentant el catastròfic canvi climàtic.

Els municipis i les autoritats públiques tenen més capacitat que les empreses multinacionals de prioritzar les preocupacions ecològiques a llarg termini per sobre de les consideracions financeres a curt termini. Tot i que és evident que la coordinació internacional i nacional és clau per assolir una transició energètica arreu del món, moltes comunitats, ciutadans i ciutats ja estan treballant per combatre la crisi climàtica, sigui amb la remodelació dels parcs d'habitatges, la generació d'energia renovable a les seves zones, la transformació de les cadenes de distribució alimentàries a una escala més local, i la posada en funcionament de mecanismes per afrontar possibles condicions meteorològiques extremes.

La nostra investigació va concloure que plantar cara a la crisi climàtica, per exemple, per mitjà del salt a les energies renovables i la reducció de les emissions de CO₂, era una raó de pes per (re)municipalitzar un servei públic en almenys 119 casos, la majoria dels quals, dins del sector energètic. D'acord amb el nostre estudi, el nombre de (re)municipalitzacions energètiques a tot el món ha augmentat gairebé un 20% entre 2017 i 2019, i arribant a un total de 374.

En força països, un petit nombre de grans empreses privades monopolitzen el mercat energètic. I, malgrat la pressió exercida des de la societat civil durant totes aquestes dècades, la majoria de les empreses energètiques extreuen cada vegada més combustibles fòssils. És per això que és essencial que la població, i les ciutats, reverteixin aquest procés privatització de l'energia, o que facin com a Nottingham (Regne

Unit), en què s'han creat noves empreses energètiques municipals. En un mercat energètic liberalitzat en el qual la competència afavoreix els peixos grossos, la majoria dels municipis no tenen la capacitat d'expropiar les empreses privades. Tot i això, poden crear noves empreses públiques d'energia que inverteixin en projectes d'eficiència energètica i generin energia solar i eòlica a escala local. A més, mitjançant la rehabilitació d'edificis públics i residencials, els municipis poden arribar a reduir significativament el consum d'energia i fer que aquesta sigui més assequible per tothom.³³

El 2018, la ciutat búlgara de Dobrich va (re)municipalitzar l'enllumenat públic. A finals de 2019, el municipi havia substituït 1.500 bombetes antigues per unitats LED d'eficiència energètica. Això va reduir un 47% l'ús d'electricitat destinada a l'enllumenat públic. La ciutat també va reformar 71 edificis municipals i 41 blocs d'apartaments residencials, la qual cosa va abaratir les factures del gas en un 30-60% per a milers de famílies.³⁴

Posar fi a la privatització permet als municipis de coordinar polítiques públiques per afrontar els reptes més grans que es van presentant, entre d'altres, el combat de la crisi climàtica i de la pobresa. La nostra recerca va identificar almenys 209 casos de (re)municipalització que estan reformulant les seves polítiques per millorar la igualtat, la sostenibilitat i la cohesió social. Ho fan relacionant, per exemple, la reducció d'emissions i la pobresa energètica. Per contra, les empreses elèctriques privatitzades continuen depenent dels combustibles fòssils, i les seves pujades de preus poden provocar situacions dificultoses a les llars que viuen en situació de pobresa energètica.³⁵

Tant els impactes de la crisi climàtica com les respostes que s'hi donen des de l'àmbit municipal són diverses d'un context geogràfic a l'altre. Atès que moltes comunitats del Sud global han estat en primera línia de la crisi climàtica durant molt de temps, les autoritats locals han hagut de mitigar els efectes dels anomenats «desastres climàtics». A les Filipines, per exemple, els municipis estan desplegant serveis per donar suport a les persones que es dediquen a la pagesia, però també a les persones més vulnerables de la societat.

Recuperar els serveis de transport i residus també pot ajudar a reduir les emissions de gasos d'efecte hivernacle. La recent (re)municipalització del transport públic a les ciutats holandeses de Rotterdam i La Haia, per exemple, ha permès que les dues ciutats substituïssin parcialment les seves flotes per autobusos elèctrics. En un altre cas, la ciutat francesa de Briançon es va comprometre amb el «residu zero» quan va (re)municipalitzar els seus serveis de gestió de les deixalles el 2013, i ja ha reduït la quantitat de residus produïts en un 33%.

Estudi de cas M. Ciutats de les Filipines. Abordar els impactes dels condicions meteorològiques extremes

A les ciutats filipines de Dumangas, Gerona i Siargao, els governs locals han creat escoles climàtiques perquè els membres dels gremis de l'agricultura i la pesca tinguin més eines a l'hora de fer front als impactes dels fenòmens meteorològics extrems i altres perills relacionats amb el clima que amenacen els seus ingressos i mitjans de subsistència. Aprenent a gestionar els canvis meteorològics i a ajustar-hi les pràctiques agrícoles, l'estudiantat de l'escola climàtica de Dumangas ja ha aconseguit millorar la producció local d'arròs.³⁶

Estudi de cas O. Lanuza, Filipines. Reducció del risc de desastres i reconstrucció

La ciutat surfista de Lanuza ha creat una unitat de reducció dels riscos de desastres i de reconstrucció per tal d'incrementar la resistència del municipi davant l'agreuament de la crisi climàtica. Com que l'economia local depèn en gran mesura dels seus boscos, conques hidrogràfiques i manglars, se serveix d'un marc ampli, que té en compte la interdependència entre els mitjans de subsistència de les persones i el conjunt de l'ecosistema. Per tal de millorar la resistència de la ciutat, la unitat prioritza específicament les necessitats de dones, infants, persones grans i persones amb discapacitat.³⁷

Estudi de cas N. Rennes (França). Gestió de l'aigua, agricultura ecològica i alimentació de qualitat per a les escoles

Rennes, a la regió de Bretanya francesa, va (re)municipalitzar el seu servei d'aigua el 2014. En una regió coneguda per la seva contaminant agricultura industrial, protegir les fonts d'aigua era crucial, a llarg termini, per l'operadora remunicipalitzada. El programa »Terre de sources« (en català, »Terra de recursos«) de la ciutat, iniciat el 2015, ha estat donant un cop de mà al gremi de l'agricultura per fer una transició cap a un model de producció agroecològic lliure de pesticides, com a forma de prevenir la contaminació de l'aigua des del començament. Simultàniament, la iniciativa ha suposat un increment de la demanda de productes agraris locals, fruit de la vinculació d'aquesta producció amb els menjadors escolars de l'entorn rural de Rennes, i de la creació de l'etiqueta »Terre de sources« per facilitar la distribució als supermercats de l'alimentació local produïda de manera sostenible. Altres ciutats franceses, com ara París, han desenvolupat programes similars amb la finalitat de protegir les seves àrees de captació, així com proporcionar aliments de qualitat a les escoles i fer més econòmic el tractament de l'aigua.³⁸

12. La cooperació entre organismes públics pot contrarestar el poder de les empreses

La (re)municipalització pot ser una batalla molt desigual. Les autoritats públiques locals, així com la població, tenen molts menys recursos que les grans empreses. La cooperació local, nacional i internacional entre operadores públiques és clau per canviar l'equilibri de poders. La cooperació entre organismes públics, formalitzada o no per les pròpies institucions, ha estat sovint fonamental per al creixement del moviment (re)municipalitzador. En el cas del sector de l'aigua a l'estat francès, on Suez i Veolia manipulaven inicialment tots els fils del poder —política, investigació, tecnologia i assessorament a les administracions locals—, algunes autoritats públiques pioneres, com ara Grenoble i París, van jugar un paper clau en la posada en marxa i foment d'aquest tipus de col·laboració activa. Sense aquesta sinergia municipal, la (re)municipalització no hauria estat possible.³⁹

La cooperació entre organismes públics també continua sent essencial en la fase posterior a la (re)municipalització; especialment, quan es tracta de recerca i desenvolupament, ja que els nous serveis públics han de consolidar-se i ser capaços de donar resposta als nous reptes que es presenten. Els convenis entre operadores públiques, juntament amb els vincles amb institucions acadèmiques, poden oferir respostes efectives en aquest sentit. El motor que empeny aquesta forma de generar i gestionar el coneixement, però, no són els fins comercials, el desenvolupament o la venda de solucions tecnològiques patentades, sinó l'interès públic. I això proporciona certa flexibilitat a l'hora d'adaptar el coneixement a les característiques de cada territori.

Aquestes formes de cooperació pública també són necessàries per estendre els serveis públics en zones en les quals el sector privat no ha volgut o no ha pogut proporcionar cobertura: regions rurals, barris amb pocs recursos, comunitats en procés de desinversió... Va ser bàsic per poder expandir la infraestructura d'Internet de banda ampla de propietat comunitària a les ciutats petites i rurals dels Estats Units. En el sector de l'aigua, els convenis entre organismes públics sense ànim de lucre i algunes operadores establertes han ajudat les operadores petites o de nova creació (per exemple, al Sud global) a consolidar-se i ser més eficients.

Sovint l'establiment de serveis públics en zones rurals i urbanes (és a dir, la fusió de petits serveis públics locals en d'altres de més grans) és vista com quelcom que afavoreix la privatització, ja que eixampla els mercats, fent-los més atractius per les empreses privades. Curiosament, però, aprofitar la fortalesa de la cooperació entre organismes públics pot capgirar aquesta situació, i convertir aquesta consolidació en una oportunitat per a la (re)municipalització i l'aprofundiment de la democratització.

Estudi de cas P. Àrea metropolitana de Niça, França. Aigua

L'Ajuntament de Niça, i alguns ajuntaments de les comunes contigües, van anunciar el 2013 que els serveis d'aigua de la ciutat anirien assumint-se

gradualment des de la gestió pública. L'empresa privada que s'havia encarregat de la gestió de l'aigua en aquesta ciutat, la cinquena més gran de l'estat francès, havia estat en funcionament des de la creació del primer sistema d'aigua de la metròpoli el 1864.

La Costa Blava niçarda era la primera »àrea metropolitana« del país quan es va crear el 2012. La zona és única, perquè gran part de la seva extensió es troba en zones rurals o muntanyoses, que van des dels cims alpins del Parc Nacional del Mercantour fins al mar Mediterrani. El principal motiu pel qual la ciutat va escollir el camí de la (re)municipalització va ser la voluntat d'establir una »solidaritat territorial« en aquesta àmplia i diversa àrea; la gestió privada s'havia convertit en »inadequada« per una àrea d'aquestes dimensions. Avui dia, 33 dels 49 municipis de Niça —és a dir, un 80% de la població de la zona— depenen de la nova empresa pública Eau d'Azur.

Hom pensava que tan sols la gestió pública era capaç de promoure relacions solidàries, i de l'acte tan necessari de »posar en comú recursos« entre els municipis de l'àrea metropolitana. Eau d'Azur ara està procurant estandarditzar encara més la qualitat del servei i els preus de l'aigua a tota l'àrea metropolitana de Niça.⁴⁰

dels seus serveis des de diferents racons del país. L'empresa reinverteix tot el seu excedent (més de 221.000 € el 2019) perquè els serveis energètics siguin més renovables i assequibles. Entre d'altres, ofereix el descompte »llar càlida«, manté convenis amb associacions d'habitatge social, i col·labora amb diversos municipis en la prestació de serveis d'eficiència energètica.⁴¹

Estudi de cas Q. Nottingham, Regne Unit. ***Subministrament d'energia***

Robin Hood Energy és un proveïdor municipal d'energia (i un »empresari de salari vital«) a Nottingham. Es va crear el 2015 per lluitar contra la pobresa energètica i desafiar les empreses energètiques Big Six del país, garantint transparència pel que fa a les tarifes, prohibint les bonificacions a les direccions, i exclouent-hi les participacions privades.

Avui, aquesta empresa sense ànim de lucre ajuda i col·labora amb altres nou ciutats del Regne Unit que han creat les seves pròpies empreses de marca blanca per oferir una mateixa tarifa, assequible per a tota la ciutadania. És mitjançant aquests convenis públics que Robin Hood Energy ha aconseguit que més de 130.000 persones gaudeixin

Conclusió: avancem

La (re)municipalització i la municipalització són estratègies polítiques poderoses per la lluita contra la privatització i l'economia extractiva en general. Mentre la majoria dels governs nacionals no aconsegueixen fer front a la desigualtat extrema i la crisi ecològica, moltes ciutats s'estan posant mans a l'obra per acabar aquests reptes i incrementar la qualitat de vida de la seva ciutadania. Tant les persones que resideixen com les que treballen a les ciutats hi tenen molt a guanyar, si pressionen els seus governs locals perquè reverteixin la privatització i democratitzin els serveis públics.

Algunes de les ciutats amb governs especialment progressistes estan reestructurant les seves polítiques, així com els seus serveis públics, per tal de posar al capdavant de l'agenda municipal les necessitats de les persones més vulnerables, entre d'altres, les persones migrades sense papers, aquelles amb discapacitat, i les famílies amb escassos ingressos. I els municipis més democràtics encara han anat més enllà, obrint-se a compartir el seu poder de decisió, o a compartir la seva gestió amb representants de persones usuàries i treballadores, de la societat civil i d'institucions de recerca. Allò públic té sovint la fama de ser gestionat de dalt a baix, lluny de la realitat del carrer. Però molts dels casos que hem exposat en aquest text demostren com les innovacions pràctiques en matèria de democràcia, si es fan de forma organitzada, són capaces de retornar allò que és de tothom, allò «públic», a la gestió pública. Són petits passos que seran essencials per a la gestió democràtica dels serveis públics del segle XXI.

Les ciutats són a l'avantguarda de la democratització de la gestió pública. Les seves pràctiques —des del foment de mecanismes de participació dels observatoris de la ciutadania fins a la diversificació de la propietat pública i el compromís de les persones treballadores— poden ser una font d'inspiració que instauri la filosofia de la gestió democràtica de «la cosa pública» a una escala més elevada, per exemple, l'estatal. Per tant, no és només que sigui urgent instaurar aquest tipus d'iniciatives, sinó que a més poden crear un precedent perquè s'estengui la gestió democràtica dels serveis públics a tots els nivells i a totes les regions.

Això no obstant, ens enfrontem a un enemic poderós: un conglomerat d'empreses es mou conjuntament a pas de gegant per fer-se amb el domini, la competència i la privatització del mercat. La Directiva de serveis de la Unió Europea —també coneguda com a «Directiva de Bolkestein»— ja ha impulsat la liberalització d'un bon ventall de serveis al llarg de l'última dècada. El 2018, els poderosos lobbies empresarials que anhelaven una liberalització encara més extrema gairebé aconsegueixen pressionar la UE perquè

aproves la directiva de notificació de serveis. Gràcies a la unió d'esforços de diversos grups de la societat civil d'arreu d'Europa, aquesta directiva va quedar en suspens durant més d'un any. Però el març de 2020, els comissaris europeus hi van donar una nova empenta amb el llançament del pla d'acció per a l'aplicació del mercat únic. Si aquesta iniciativa tira endavant, aquest procediment de «notificació» podria reduir el dret democràtic dels municipis a regular gegants corporatius de la talla d'Airbnb o Carrefour.⁴²

Hi ha quantitats ingents d'acords comercials i d'inversió que proporcionen eines legals a les empreses transnacionals per denunciar els governs nacionals per centenars de milions, o fins i tot milers de milions d'euros, quan les decisions democràtiques que es fan des dels municipis amenacen els seus potencials beneficis. Alguns d'aquests acords, com ara el Tractat sobre la Carta de l'Energia de la UE, s'utilitzen explícitament per obstaculitzar les polítiques ambientals.⁴³ A més, sempre que les empreses municipals i les cooperatives es troben en una cursa amb les grans empreses, la majoria de solucions que es poden desenvolupar a petita escala tenen les de perdre. Una trista mostra d'això és la quantitat de cooperatives energètiques daneses i alemanyes que s'han vist empeses a desaparèixer a causa de l'augment de la competència.⁴⁴

Atès l'encongiment dels pressupostos municipals causat per les mesures d'austeritat posteriors a la crisi de 2008, és indispensable transformar la manera de gestionar els recursos públics. Tal com ha demostrat la pandèmia provocada per la COVID-19, els serveis públics són el pal de paller de la nostra societat. Ara bé, perquè les societats confiïn en aquests serveis, és imprescindible disposar d'un finançament sòlid, especialment, en temps de crisi. I tot i que alguns

governos ja s'han compromès a incrementar la inversió pública en el sector de la salut, cal anar amb peus de plom i seguir vetllant perquè aquests diners es destinin realment a allò públic, i no s'acabin utilitzant per promoure col·laboracions público-privades, o altres formes d'afavoriment del sector privat.

En el model actual, les finances públiques s'utilitzen per assumir el risc i així assegurar els beneficis dels inversors privats. Això suposa un cost públic molt elevat. Segons Thomas Marois, les institucions de finances públiques tenen actius a tot el món per una suma de 61 bilions d'euros, més de la meitat dels quals són a mans de bancs públics.⁴⁵ En total, això equival al 93% del producte interior brut global. Per tant, seria molt més eficaç que els governs nacionals i municipals prescindissin dels grans intermediaris privats i invertissin aquests fons públics directament en la societat. La combinació de la inversió pública directa amb el tan necessari sistema impositiu progressiu podria fomentar la solidaritat territorial fent que els serveis públics universals esdevinguessin una realitat. Si els serveis públics de qualitat fossin universals, des dels serveis local fins als nacionals, des dels urbans als rurals, podrien ser un instrument de redistribució de la riquesa i servir així per combatre les desigualtats geogràfiques. Si els moviments socials actuen conjuntament per exigir una gestió pública democràtica a escala regional i estatal, podrem reconfigurar la manera amb què es gestionen les nostres economies i serveis públics. Als Estats Units, ja són força ciutats les que reivindiquen que tant l'energia com els bancs siguin de propietat i control local. Des de 2019, el moviment Sunrise, encapçalat per gent jove, treballa juntament amb diversos sindicats, i el mateix candidat a la presidència Bernie Sanders, per promoure un Green New Deal d'àmbit estatal, centrat en la propietat pública de l'energia, l'habitatge i les finances. El brot de COVID-19 ha fet encara més urgents i necessàries aquest tipus de peticions. I és que, quan els municipis van de la mà dels moviments socials, són capaços de redissenar l'agenda política de tot un país.⁴⁶

Bona part d'aquesta inspiració rau també en la feina que s'està duent a terme des dels sindicats i altres organitzacions de la societat civil sud-africanes, que estan plantant cara al seu govern i estan reconstruint Eskom, una de les empreses elèctriques més grans del

món, per transformar-la en una empresa enterament pública i al servei de la gent.⁴⁷ També és inspirador el manifest elaborat el 2019 per part del Partit Laborista al Regne Unit —malgrat la seva derrota electoral—, en què esbossava justament el tipus de marc polític i suport institucional que és necessari perquè els governs locals puguin recuperar els serveis públics i tornar a ser capaços d'oferir serveis locals directament.

Aquesta investigació demostra que quan els serveis bàsics són de propietat pública i s'organitzen democràticament poden enfortir de manera eficaç la riquesa de la comunitat i l'economia local, i satisfer les necessitats col·lectives de les persones. Per tant: portem a l'extrem la democratització d'allò públic, i comencem a reivindicar l'accés universal a tots els serveis públics per garantir una vida digna i satisfactòria a tota la ciutadania.

A mesura que avança el racisme, el feixisme i l'extrema dreta, es fa més necessari posar en marxa solucions de caràcter sistèmic a tots aquells problemes que afecten tant les persones com el planeta. Pot ser una oportunitat clau per reconstruir les nostres democràcies, societats i economies i fer que la solidaritat i la cooperació en siguin els pilars, de manera que a partir d'ara treballin per al benestar de la majoria, i no tan sols d'una minoria. El futur d'allò públic és a les mans de les comunitats; no de les empreses.

Referències

1. Kishimoto, S. i Petitjean, O. (2017). Reclaiming Public Services: How citizens and cities are turning back privatisation, Amsterdam: Transnational Institute. <https://www.tni.org/en/publication/reclaiming-public-services>
2. Aquestes forces inclouen el Fons Monetari Internacional, el Banc Mundial, l'Organització Mundial del Comerç, l'Organització per la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic, la Unió Europea, les cambres nacionals de comerç i els ministeris de comerç, les empreses transnacionals i els lobbies que les representen, i les firmes d'auditoria «Big Four» Deloitte, PricewaterhouseCoopers, Ernst & Young i KPMG, entre d'altres.
3. Vegeu el capítol 3, «Canada: Local insourcing in face of national privatization push» de Robert Ramsay.
4. Informe sobre les iniciatives de finançament privat i les col·laboracions públic-privades, per l'Oficina Nacional d'Auditoria, gener de 2018. <https://www.nao.org.uk/report/pfi-and-pf2/>
5. HC Treasury Committee, Private Finance Initiative, 17è informe de la sessió 2010-2012, HC 1146, juliol de 2011, paràgraf 48.
6. Es refereix a les xifres publicades pel municipi de Valladolid: <https://www.valladolid.es/es/actualidad/noticias/aquavall-consigue-beneficios-13-millones-euros-destinados-i>
7. Vegeu el capítol 5, «Africa: Private waste service failure & alternative vision», de Vera Wegmann.
8. Vegeu el capítol 1, «Norway: Bankruptcy sparks more than 100 cases of remunicipalisation», per part de Nina Monsen i Bjørn Pettersen.
9. Vegeu el capítol 4, 'Outsourcing: Problems without benefits? The Danish experience with outsourcing and remunicipalisation», de Thomas Enghausen.
10. Informe del relator especial sobre pobresa extrema i drets humans, Assemblea General de les Nacions Unides, setembre de 2018. <https://undocs.org/A/73/396>
11. Vegeu el capítol 2, «Paris celebrates decade of public water success», de Celia Blauel.
12. Portal Rasmi Kerajaan Negeri Selangor, «Inisiatif Peduli Rakyat», disponible a: <https://www.selangor.gov.my/index.php/pages/view/2534> Vegeu també el capítol 7, «Putting the 'public' in public services: (Re) municipalisation cases in Malaysia and the Philippines», de Mary Ann Manahan i Laura Stegemann.
13. Per obtenir més informació, vegeu: <https://interaktiv.morgenpost.de/berlinmieten/>
14. Paul, U. (2019), Deutsche Wohnen: Warum das Urteil zur Karl-Marx-Allee für Berlin positiv ist, Berliner Zeitung, 19 d'abril. <https://www.berliner-zeitung.de/berlin/deutsche-wohnen-warum-das-urteil-zur-karl-marx-allee-fuer-berlin-positiv-ist-32402122>
15. rbb 24 (2019), Land Berlin kauft 6.000 Wohnungen zurück, 27 de setembre. <https://www.rbb24.de/politik/beitrag/2019/09/berlin-kauft-6000-wohnungen-zurueck.html>
16. Per obtenir més informació, vegeu: <https://stadtentwicklung.berlin.de/wohnen/wohnraum/mietendeckel/>
17. Vegeu el capítol 6, «National, regional and local moves towards public ownership in the UK», de David Hall.
18. ソウルの市民民主主義 日本の政治を変えるために、白石 孝(編著)、2018年
19. Vegeu el capítol 8, «Rebuilding public ownership in Chile: The social practices of the Recoleta commune and the challenges to overcoming neoliberalism», d'Alexander Panes Pinto.
20. Rui, T. (2016), Relatório da Pesquisa de Avaliação Preliminar do programa 'De Braços Abertos', Plataforma Brasileira de Política de Drogas. <https://pbpd.org.br/pesquisa-de-bracos-abertos/>
21. Per obtenir més informació, vegeu: [http://www.\(re\)municipalització.org/#case_Ramos%20Arizpe](http://www.(re)municipalització.org/#case_Ramos%20Arizpe)
22. Russell, B. (2019). Aquesta petita ciutat alemanya va recuperar el poder i es va viure una completa renovació. Ponderwall. <https://ponderwall.com/index.php/2019/12/08/wolfhagen-german-town-fully-renewable/>
23. Vegeu el capítol 10, «A new water culture: Catalonia's public co-governance model in the making», de Míriam Planas i Juan Martínez.
24. Per obtenir més informació, vegeu: <https://municipalpower.org/articles/plymouth-energy-community-a-story-about-energy-transition-and-social-justice/>
25. Vegeu el capítol 12, «The labour dimension of remunicipalisation: Public service workers and trade unions in transition», de Daria Cibrario.
26. Vegeu el capítol 1, «Norway: Bankruptcy sparks more than 100 cases of remunicipalisation», per part de Nina Monsen i Bjørn Pettersen.
27. Ibídem.
28. Roth, L i Shea Baird, K. (2019), Municipalism and the Feminization of Politics. Roarmag. |||UNTRANSLATED_CONTENT_START|||Issue 6. https://roarmag.org/magazine/municipalism-feminization-urban-politics/|||UNTRANSLATED_CONTENT_END|||
29. Billing, L. (2020), What does feminist leadership look like in a pandemic?, Mitjà. https://medium.com/@leila_billing/what-does-feminist-leadership-look-like-in-a-pandemic-35b2ee0eb994
30. Quiray, KM i Manahan MA (2012), Bridging the Brow in Water Service Provision in the Philippines: New Roles for Communities, Focus on the Global South. <https://focusweb.org/bridging-the-gap-in-water-service-provision-in-the-philippines-new-roles-for-communities/>
31. Vegeu el capítol 9, «USA: Communities providing affordable, fast broadband Internet», de Thomas M. Hanna i Christopher Mitchell.
32. Vegeu el capítol 5, «Africa: Private waste service failure & alternative vision», de Vera Wegmann.
33. Vegeu el capítol 15, «Putting energy democracy at the heart of a Green New Deal to counter the climate catastrophe» de Lavinia Steinfert.
34. Per obtenir més informació, vegeu: <https://municipalpower.org/articles/how-dobrich-is-pioneering-the-energy-transition-in-bulgaria/>
35. La pobresa energètica té relació amb la impossibilitat de proporcionar llum, i d'escalfar o refredar bé la casa, a causa d'una combinació de preus elevats en la factura

- energètica, ingressos baixos i/o un habitatge inadequat.
<https://righttoenergy.org/>
36. Per obtenir més informació, vegeu: <https://www.unescap.org/resources/climate-field-school-philippines-experience-dumangas-agromet-station>
 37. Cadiogan, A. (2016), A test of local climate adaptation, Rappler, 29 de novembre. <https://www.rappler.com/moveph/test-local-climate-adaptation>
 38. Binctin, B. (2020), Quand la protection de l'eau se transforme en repas de qualités pour les écoliers, Observatoire des Multinationales. <https://multinationales.org/Quand-la-protection-de-l-eau-se-transforme-en-repas-de-qualites-pour-les>
 39. Vegeu el capítol 11, «The empire strikes back: Corporate responses to remunicipalisation» d'Olivier Petitjean.
 40. Per obtenir més informació, vegeu: http://www.remunicipalisation.org/#case_Nice
 41. Presentació de Mark Bramah, consultor de Robin Hood Energy: https://www.cn2019.org/fileadmin/inhalte/Presentations/WS4_The_city_as_an_energy_services_provider.pdf
 42. Hoedeman, O. (2020), How EU rules are getting in the way of progressive public policy – and how cities are fighting back. openDemocracy. <https://www.opendemocracy.net/en/oureconomy/how-eu-rules-are-getting-in-the-way-of-progressive-public-policy-and-how-cities-are-fighting-back/>
 43. Eberthardt, P. i Olivet, C. (2018), One Treaty to rule them all. Transnacional Institute i Corporate Europe Observatory. https://www.tni.org/files/publication-downloads/one_treaty_to_ruled_them_all.pdf
 44. Wierling, A. et al. (2018), «Statistical evidence on the role of energy cooperatives for the energy transition in European countries». Sostenibilitat 10 (9). <https://www.mdpi.com/2071-1050/10/9/3339>
 45. Marois, T. (2019), «Public Banking on the Future We Want», a Public Finance for the Future We Want. Amsterdam:Transnacional Institute. <https://www.tni.org/en/publicfinance>
 46. Per obtenir més informació, vegeu: <https://berniesanders.com/issues/green-new-deal/>
 47. Per obtenir més informació, vegeu: <https://www.eskom.co.za/Pages/Landing.aspx>

